

Állatrendszertani Tanszék

Üvegekben állatok állnak, polcokon, szekrényekben, a terem asztalain, és a sarokban a padlón. A szekrények és a polcok feliratai szerint külön-külön találhatók halak, kétéltűek, hüllők; vannak – tudjuk – *előgerinchúrosok* is, és azok is természetesen együtt és egy helyen. Az asztalok szabadabbak, szabadosabbak. Rendezetlenül, nyaralósan, szétfutottan ácsorognak az üvegek, és a kifakult, áttetsző nép szégyenlősen, kiszolgáltatottan, vaksin fészkelődik a fényben (*Kend volt Táncsics Mihály...*) és – persze – öregek, nagyon öregek, ám jól konzervált mind, hiszen – ugye – az alkohol.

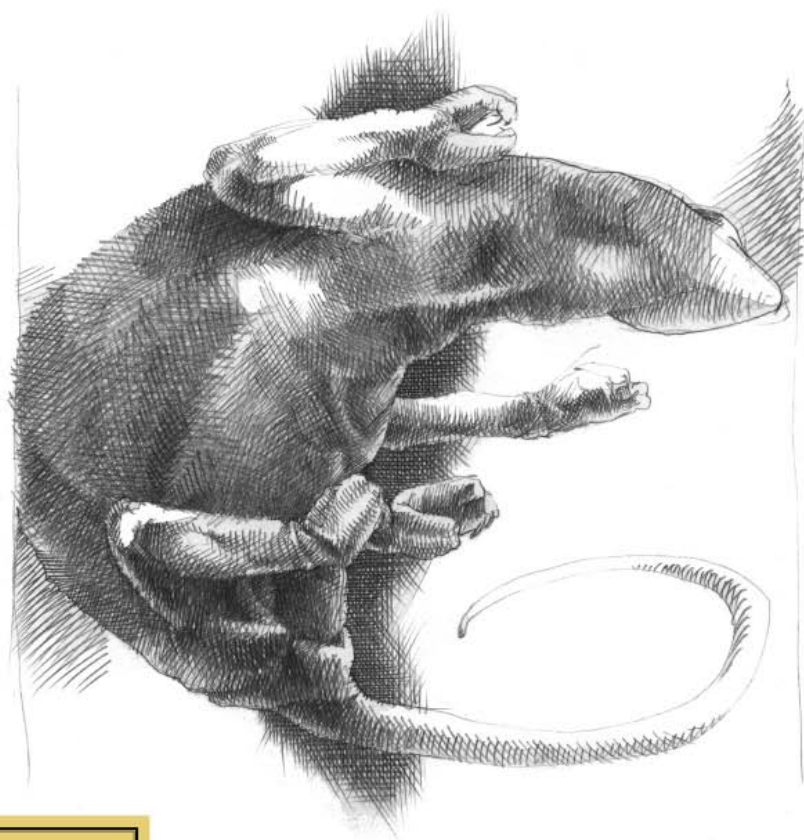
Üvegekben állatok állnak, a szekrények üvege lefestve, azt mondják, a sugárzó hő megárhathat a preparátumoknak, egy emelettel feljebb úgy mondják: *prepi*. (Egy emelettel feljebb is van egy tanszék, egy másik tanszék, valamivel konkrétabb, valamivel kegyetlenebb, tisztább és élesebb kontúrú tanszék. Ott nem ennyire szétfutó az emlékek serege, ott egy másik rend van. Egészen mást látnak egy üvegben mint én, és mint idelent bárki. A fenti üvegek és dobozok zajosak. Ez nem baj ugyan, de jobb idelent, ahol csak neszeznek.) Hogy ugye a sugárzó hő. Hogy megárt. És hogy nyáron a redőnyöket délelőtt leeresztve kell tartani. Rájuk is van írva, krétával. Ha le van eresztve a függöny, ha *úgyis* le van eresztve, látható a felirat. A szekrények üvege lefestve, bent sötét kell hogy legyen tehát, az állatoknak haláluk után jót tesz a sötét; megmaradnak benne.

Külön polcokon a halak, hüllők és a többiek, fajra, nemre való feltétlen tekintettel. Tévedésből, hanyagságból olykor vendágeskednek egymásnál; addig nincs baj, amíg baj nincs. Vannak, persze, hontalanok. Három üveg denevér lakik konokul a gyíkok között – nincs denevérpalc. Úgy laknak ott, ahogy a Dezső névről az esernyő képe jut eszembe menthetetlenül, ahogy az egyik dolog kapaszkodik a másikba az emberben, ok nélkül, örökre. Ez a másik tanszék.

A másik tanszék belül van. Állapotok, képek, bánatok és nagy megdöbbenések állnak feliratos polcokon, üvegekben; befőttek ezek is. Emlékek, bár ez ügyetlen szó. Üvegekben állnak hosszú várakozások egy rollerre, meg ötösök, négyesek és tornacipők. Egy üvegben apám kezét fogom, megüünk valahol, hullott körte is van benne. Szürke ponyvát fúj hiszterikus elefánttá a szél egy teherautón, előttünk halad valahol, éveken át. Izzadt markomban krumplibogár, amennyi csak belefért; alul és fölül, ahol a négy és a három kemény kis ránc összefut, kijönnek – nehéz velük. Nagy magányok; olyik üveg ereszt kicsit, lassan párolog, fagy belőle az alkohol, már nem lepi el rendesen a befőttet, nagy magányok, félig kilógva, összeszáradva, mind kevésbé hozzáférhetően. Óriási vízisiklóval szaladok anyám felé, ő egyre bizonytalanabban örül velem, fű, magas fű. Vízisikló üvegben, kiáll egy kicsit, a száma 431/a, rendben van. Boszorkányok, üst. Krokodil a plafonon, üvegcsék, tégelyek, szelencék, zsákocskák, szillék és tokok. Némelyikben por: *már csak* – vagy éppen igenis, por; sűrű folyadékok, sötét darabkák, valami finom törmelék. Porított valami. Mondják, hogy unikornis szarva, és persze, így emlékszem már én is, hogy hiszen mi más is, hiszen persze, unikornis. És darázsfullánk. És fekete nyúlból kiszedett sörét. Meg denevérfog. A denevérek a gyíkoknál laknak. Esernyő.

Chamaeleo jacksonii

429.a

Csend van itt. Olyan csend, amelynek érezhetően része sok más csend is, szerte a világon. Összekötöttségben áll ez a csend másholiakkal, szertárok csendjével, madárfészkekével, a Naturhistorisches Museum csendjével, csukott könyvekével. Valami roppant kíváncsiság csendje ez; egy nagyon tiszta és nagyon magas hegyen bevárt hajnalé, alvó madarak rebbenékeny csendje, tengerfenekék moccanó életének csendje. Bizonyosság apám s fiam felől; bizonyosság, hogy én is elmagyarázhatom a réti füveket és felhőket, csillagokat, amiket nekem elmagyaráztak, elmagyarázhatom, mert még biztosan ott lesznek, ahol én találtam őket.

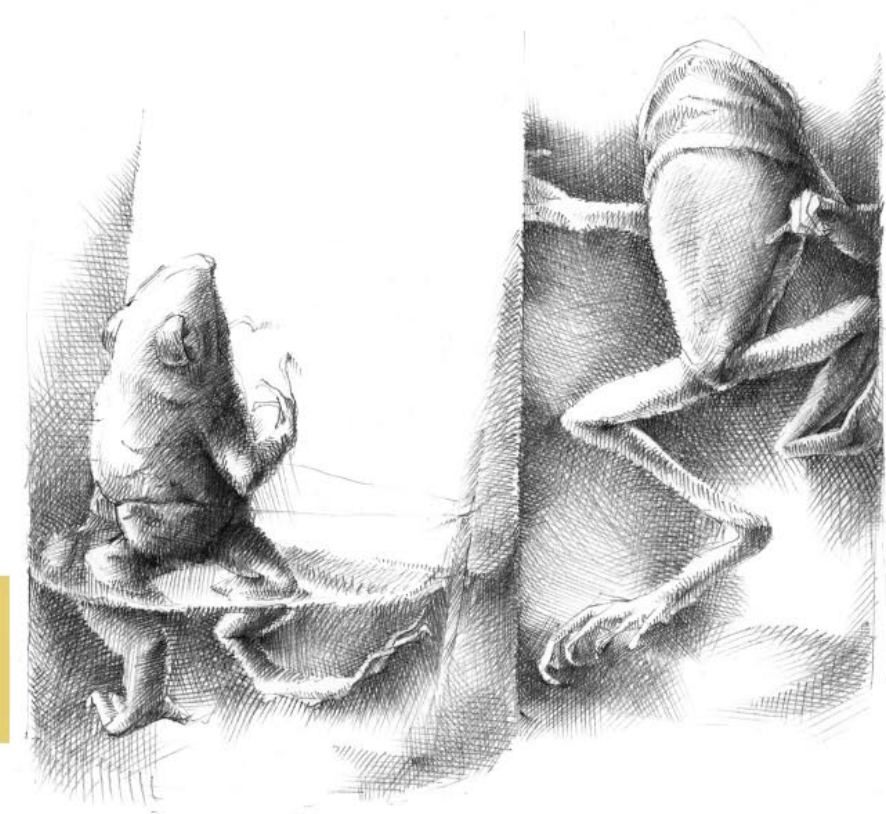
Szekrényekben, tárlókban, dobozokon táblácskák, csontlapocskák, nikkal és réz, odacsavarva gonddal és nyugalommal, jól és erősen: kelleni fog ott. Ne jöjjön le. Porcelántáblácska rézkapcsokkal vascövekre fogva, botanikus kert – fűvészkert – fái alatt, bokrai, virágai mellett, alatt, között, ráírva, ráfestve kézzel-szívvvel, hogy lehessen tudni, hogy meg legyen mutatva. A vascövek rozsdás, a réz zöld, a porcelán fehér, a betűk (Crassulaceae, FEHÉR SZAKA, és hogy Eur. Ázs., és 359. Hogy lehessen tudni.) – feketék. Öregember megy valamerre a folyosókon, nagy kulccsal. Be fog menni valahova, van egy ajtó, amit nyit a kulcsa, amit az ő kulcsa nyit, madarakról, vagy kövekről ír valamit, ami fontos, másnak is fontos, neki is, és nemcsak most fontos, véletlenül; sokáig fontos lesz még, mint a porcelántáblák. Látni a füle mögött a szemüveg fémes-fátyolos csillanását, nagyapám szemüvege, egyre vastagabb és vastagabb szemüvege. Megfordul ültében, fehér papírt nyújt felém ültében, porcelán, most húzta ki az írógépből, mosolyog. Verseket írt nekem, aktuális verseket, rólam, rólunk, négy sor – egy versszak, fekete betűk, FEHÉR SZAKA. A negyedik sor: *dínom-dánom, sum-sum-sum. Á-bé-á-sum. Nagyapa-strófa. Ő vigyázott az írógépre: ne püföld, látod, ír ez így is.* Visszaforog az írógép felé, szemüvege tompán csillan, öregember megy a folyosón, kulcsa van valahová. Sötét, nehéz ajtók, szemben az ablakokon zuhog be a fény, ferdén elmetszett hasábokban finom por lebeg. Szőnyeg helye a folyosón, hosszan végig, kicsit tompább, mint oldalt a két takaratlan sáv, nyersebb és matt a felület, a szolgálta azt ígérte, délutánra megszárad, szép idő van.

Olyan pontosan csak véletlenül lehet célozni, ahogy odadobtam a hatalmas varangyot az úton lassan közeledő szekér kereké alá. Hátsó lábánál fogtuk meg, ugorva egyet-egyet olykor, a zsákmány óriási volta feletti örömünkben, és a folyamatos, diadalittas undortól is. És – persze – egy-egy nagyobb rángatózást követően. Kihánytorogtuk magunkból ezt a csupa ismeretlen, különös lázat. Ilyen nagy béka nincs is, csak nekünk. Nekünk igen nagy békánk lett. És rövidesen, hogy – ugye – megölni. Természetesen. És hogy hogyan. Meg hogy hova tegyük, *addig*. Ez az *addig* mutatja, hogy miért és hogyan. Hogy nem gonoszság ez, vagy kegyetlenség. Nem romlott, városi gyerekek „*mi-egyéb-re-is-lennének-ezek-képesek*” beteges gonosztette. Valahonnan, nagyon messziről bugyborékol fel ez az állapot, mint ahogy a békák bugyborékolnak elő a barna, illatos földből. Feláldozni volt szükséges a békát, s ezért nem akárhogy. „*A rút varangyot, véresen.*” És nem sunyi kis kegyetlenkedés készülődött titkon, a szülők, a Nagyok, az Ő szemétől távol, e a rejtély készült megismétlődni. A legszebb, a legnagyobb, a leghatalmasabb zsákmányt, az első vadászat elsőszülöttjét önmagának, önmagáért visszaadni, felemészteni; engedni, hogy törvényszabta ívelésének végére érjen a történet, megistenüljünk, s eltűnjön a világról értünk és bennünk és általunk a varangy.

Én, mint ott – sajnos – a legidősebb; mindezt még-már nem tudva, sok mást már igen; látva már az ártatlanságot, a szenvedést, az igazságtalanságot is, és persze azt, hogy nem szabad, gyerekek, és hogy Úristen, mit csináltunk; hogy kegyetlenség, s hogy az a szegény; nehezen vetkőzve le a különös hínárt, kinnal evickélve ki a felcsapó Történet sodrásából: nem szívesen, és boldogtalanul elragadtam egyszer csak a varangyot, s ordítva futottam vele (fogva a kíváncsnál jóval közelebb a borzadályt, a *Borzadályt* bugyborékoló testhez lábait) az út felé, hogy átdobva, bele a csalános, sűrű tocsogóba, megmenekítsem magunkat és őt. És hamar, és azonnal. Még a szekér előtt, a szekér előtt, amely derűsen, a hétköznapiok jogosultságával közeledett az úton, és már napsütés volt, és fák, és már mögöttem volt, messze valahol az iszonyat, de elért még a kezemig, és túl rövid lett a dobás. A béka alighogy földet ért, máris szinte a kerék alá, aztán már csak a téboly volt, a jeges szűkülés, a ragadós rettenet; a száján kitódult a bele (éreztem mindazt, amit ő), rárohantam, és a szálnalmas szándék, hogy „ne szenvedjen” adta a kezembe a hatalmas köveket (vagy nem is a szándék, a maradék lehetséges jószág, hanem a Forgatókönyv?), amikkel sírva, reszketve zúztam felismerhetetlen maszattá a corpust. Egyedül mutattam be az áldozatot. A többiek kicsit féltek tőlem, kicsit elhúzódtak, kicsit irigyeltek, kicsit utálkoztak; ők is pontosan és szabályosan játszottak, mindenki szabályosan és pontosan játszott. Közös, kollektív rítus helyett misén vettünk részt. Lehet tudni a dolgokat.

Hyla arborea

Pelobates fuscus

403

410

Salamandra salamandra

Hasát fogja. Puha, fehér hasát fogja, röhög. Halkan, magának röhög, röhíncsél, nyugodtan, sokáig. El van. Egy nagyon hatalmas császár, valamiféle világura engedi ilyen keggel, hogy csordogáljon körülötte az idő; vagy egy egészen kicsi gyerek, gyerek-se. Emlékszem ilyen délutánokra – fény, persze, mindig van ezekben a képekben elegendő, olykor sőt – napos (tehát), narancssárga, későre forduló délutánokra; hamutartóért küldték be a kisfiút a nagy-szobába, az üres kávéspoharakért, hogy hozza ki, ott van mellette a kiskanál is (hogy azt is), vagy a cigarettát, apádnak, hol, hol, hát az asztalon, tudod te. Hol van? – a kérdés ó, dehogya valami kelletlenség okán, nem; ráadás-tüstenkedés; nem szolgai készség éppen, de egy partner-geisztus, a viszony aláhúzása, megerősítése. Hogy szívesen. Bent rárohant a kisfiúra ez a délután, ez a csend, ez a napsütés; az utcán buszok (kevés busz még akkor, hűtőjük vízszin-tesen, vastagon, harapósan rácsozott), a konyhában kint a család, a nagyok, *ők*; (rajtuk kívül más még nem is igen, esemény-fontosságú emberek jobbára mindenütt), a család és a buszok között megrekedve a nap, a csend és a kisfiú. Kezében a már felvett hamutartó-kávéspohár (kanál is) -cigaretta? áll, és a falon, szemben nézi a narancssárga fényt; valami egészen szabálytalan, addigra már egészen szabálytalan folt; ablakon, kancsó fémhasán, ezen-azon pattogva jutott a falra, a kisfiúnak, nézni. És messziről. Fontos ott, mellette, jobb kéz felől egy kis asztal, finom, különös asztalka, felnyitható oldalakkal, vagyis hogy kívánatra inga-tag, nehezen kitámasztható fülekkel, füleknyivel növelhető a felület. Az asztallap alatt, közel a padlóhoz, újabb felület, ballusztráddal. Sokáig tűnnek fel-fel még a bábok, egyre keveseb-ben; olykor valaki dacosan összegyűjtötte, összekeresgélte őket, nem volt érdemes. Az aszta-lon leemelhető, nehéz, füles fémkeret, s vastag üveglap benne, része, koronája az asztalnak; lekapni, körülkínálgatásra, fölötte alkalmas lehetett volna, ha nem túl nehéz. Ezen az aszta-lon a tárgyaknak egy igen jól körülhatárolható cso-portja szokott lenni; felnőtt dolgok voltak ezek, és a békés időtartamok dolgai. Évek múlva az üveglap és az asztal közötti tér tárló lett, múzeum rendeződött benne, időszakos kiállításokkal, címszavak köré. Közleke-dési eszközök kiállítására emlékszem. Cédulákra. *Thunderbird* nevű kocsi. Mert volt ilyen. Biztosan ma is van Thunderbird nevű kocsi. A gyerekek nem ejtik ki a szavakat. *Thunderbird* – írják cédulákra szépen. Repülő, hajó. Rakéta. Cédula. Nem vehet részt a kiállításon, ami nem fér be az üveg és az asztallap közé. Termések is voltak, magok és magvak, sokszor a legközönségesebb dolgok neve a legrejtettebb. Nehéz minden termés alá cédulát tenni, pedig anélkül aligha, anélkül nem lehet. Porcelántábla, réz, nikkel, csavarok; fakuló tinta, *Crassulaceae*, *fehér szaka*. Thunderbird. Asztalka politúrral, üveglap. Narancssárga fény a falon, csordogál az idő a kisfiú körül, nagyon sok idő, anyu jön be a hamutartóért, kanál, kávé, buszok, nagyon messziről kell visszajönni. Fény a falon, fény a politúros asztalka üveg-lapján, erről, a fényről veszi el anyu a poharat, üveget, az üvegben fény, a fényben szala-mandra, puha fehér hasát fogja, mosolyog.

Babusgatok, mint bizonnyal mindenki más, kedves, meleg talányokat magamban, tervezgetek lehetetlen, képtelen helyzeteket, különös helyzetekbe kerülgetek, színezgetem, szagolgom, tapasztalgotom őket, el vagyok. Egyik ilyen dolog, hogy tócsákat viszek magammal, mappában, dossziében, rendesen egymásra fektetem őket, kétoldalt a nagyok, s közöttük rendre-sorra a kisebbek; rendnek lenni kell. És önzetlenül, ahová látom, hogy kell egy, oda leteszem. Lefektetem, elhelyezem, sarkait, mint gyűrött lepedőt ki-kihúzogatva, hátralépve, de túl sokáig el nem időzve eggyel-eggyel semmiképp, ellátom a helyet a kívánt alakú és nagyságú tócsákkal. Van – ugye – hely, ahová – bár összegyülemlett, a kétségkívül valós, komoly mélyedés okán – nem illik épp az, vagy egyáltalán, bármilyen tócsa; észrevenni ilyenkor a disszonanciát képzett, avatott szemmel gyerekjáték, ordít szinte rossz helyéről mindahány, sietve lépek oda ilyenkor, s rövid kapirgálással – mint régen térdemről az izgalmas varokat – megszerzem a tartós, erős kis peremet, *a peremét*; lábammal ügyetlenül egyensúlyozva a nyitva tartott mappába csúsztatom, ügyelve, ne gyűrje, ne hajtsa meg a többi, a kisebbeket. Van, hogy másikat, kisebbet, nagyobbat, hosszúkását hagyok helyén; van, hogy csak odébb kell csúsztatni kissé a talált tócsát, s rendben van a dolog. Egyszer közvetlenül egy járda mellett lett volna szükség rá, hiányzott nagyon; sokáig tétováztam, míg kiderült – új anyag, hiszen, és felfedezésre váró sok fogás! – hogy félbehajtva, élesen és többször körmőmmel meghúzva nyomatékositott él mentén foszlósan-nedvesen elszakíthatóak; óriási felfedezés volt, eltéptem egyet nyomban, és az egyenes oldalával engedtem, hogy a járdaszegélyhez simuljon. Aztán az első nekibuzdulás, tócsaszabászat után az is kiderült lassan, hogy nemesebb dolog, ha nem tépked és szaggat az ember, helyes ha csak figyel, nagyon figyel és segít. Megesik persze azóta is, hogy belebeszélek a formák csendes, sík valóságába, de ritkán.

Egy régesrégi, vaskos, fekete motorkerékpár állt a járda mellett, ilyen motorja csak valami megszállottnak lehet. Mondják, kiterjedt levelezést folytatnak egymással világszerte, és elfelejtett, poros raktárak mélyéről szerzik meg, szerzik igenis meg a már sehol sem található diribdarabkákat, cilinderkéket, burkolatszegélycsatokat, kétfokozatú kormányinga-szelencéket, amik még; – *ezt nézze meg, öregem* – a gyári, és az eredeti és az egyetlen; *és tudja, hogy ezt még a gyár is csak harminckettőig? mert aztán tudja, az a másik fajta lett, az a laposabb, ahol ez itt vinklibe van vezetve...* – Fényes volt a motor, ahol fekete volt, fényes ahol vékony piros vonal, fényes a fém, és tompán csillogott a gumikerék. Az ülés, nyereg inkább, vastag, sötét bőrből; olyan hiteles volt, olyan igazi, olyan fényes és sima; mögötte valamiféle második személy számára volt hely, második nyereg, másodnyereg, fekete műanyagból. Még az anyagában, a színében, az elhelyezkedésében is volt valami nehezteles, valami megvetőmegadó bólintás egy kivédhetetlen szentségtörésre: – egy motor és egy ember együtt oly intim, oly egymásnak termett-teremtett, annyira harmonikus; száguldva és állva, oldalról és szemből; dinamikának, harmóniának, esztétikának oly elég, oly sok is van téve; s micsoda stílustalanság, micsoda szimmetriasértés, mennyire gyalogos gondolat ráülni erre ketten: – istenem, ketten! miért nem mindjárt oldalkocsi?

Erre a másodnyereg, erre a szégyenfoltra; fekete, érdesített, kicsi félgömböcskével göcsörtösített, tompa fényű jöttmentre hosszú, lassú keresgélés után egy közepes tócsa széléről letépett, apró, mintha csak odagyűlt, kisfiútenyényi tavat terítettem. Egészen hamar felszáradhatott.

Rana agilis

Scincus officinalis

Vannak polcok, melyeken még vastagabb, még átláthatatlanabb üvegekben, hullámos, erősen torzító falú üvegekben állnak az álmok, a mindenféle álmok; védetten és titokzatosan állnak; ahány napszak, ahány fény, ahány irány, annyi féleképpen érthetők vagy érthetetlenek. Üres termék sora egy nagyon távoli, zöld valóságban, keresgélés bennük-köztük fáradhatatlanul; még késő délelőtt is tovább lüktet az egyhangúság; tébolyító és tűrhetetlen, de biztonságos és meghitt.

Egy egészen világos üvegben, tiszta folyadékban jól látható vagyok. Sétálok valami nagyon zajos, pezsgő, élő és eleven utcán; kirakatok, feliratok és ablakok, csupa napfény, csupa áttekinthetőség; pórázon kentaurt vezetek, beszélgetünk. Nálam magasabb valamivel, rendkívül okos, tiszta és komoly, viszonyunk meleg, baráti, de az egész helyzet szinte áttekinthetetlenül bonyolult, érzelmeink és a látszat – ugye, a látszat, mert hát nem vagyunk egyedül – *(mert persze, és tudom, hogy milyen ez, de hát kérlek ez ugye egy dolog, és megint más, hogy mennyire lehet ezt, ugye, tudod, hogy mégis, hogy így az utcán...)* – őt megalázza, feszélyezi a póráz, engem megaláz, hogy megalázom őt. Tűrhetetlen gondolat, hogy míg feszülten figyelem szavait, bámulom bölcsességét és felnézek rá; látszatot kell kelteni, más, éppen ellenkező látszatot; birtokolnom kell őt, gazda – úristen, épp csak hogy nem *gazdi* vagyok. Két testtartás keveredik folytonosan; lehetetlen dolog fölénnel, fegyelmezően, megfélemezően tartani a pórázt, s egyidejűleg félrebillent fejjel, gyötrött pici ráncok alól valami távoli pont-ra nézni, jobbra-fel talán, és csak figyelni, figyelni. Bölcs és komoly, érti a dolgot, s bár gyermetegnek tartja az egész szerepjátszást, belátja, hogy jobb így; megért engem is, de nem örül, cseppet sem. Nem mutatja ugyan, de érzem. És csak túl ne játsszam a dolgot! Elegendő lehet csak egy árnyalatnyival keményebb rántás, egy gondolatnyival közönyösebb pillantás, és talán szándékosan, gúnyból-keserűségből, vagy csak jobb híján, belesüpped az engedelmességbe és a sétáltatás aszimmetriájába. A szeretet és az intellektus mérkőzik itt és most a látszat, a szerep kényszerével; – kívülről ezekkel, s belülről a rebbenő, bizonytalan kis gyanúkkal; nem gondolja-e azt, hogy nekem valamiféle ócska kis felégés övele ily birtokosan korzóznom (és tényleg? vajon?), s bánatában, haragjában most éppen jóra tanít-e? ugrat talán? Megtámogatandó kicsiny bizonytalanságait? Húségesek vagyunk most egymáshoz?

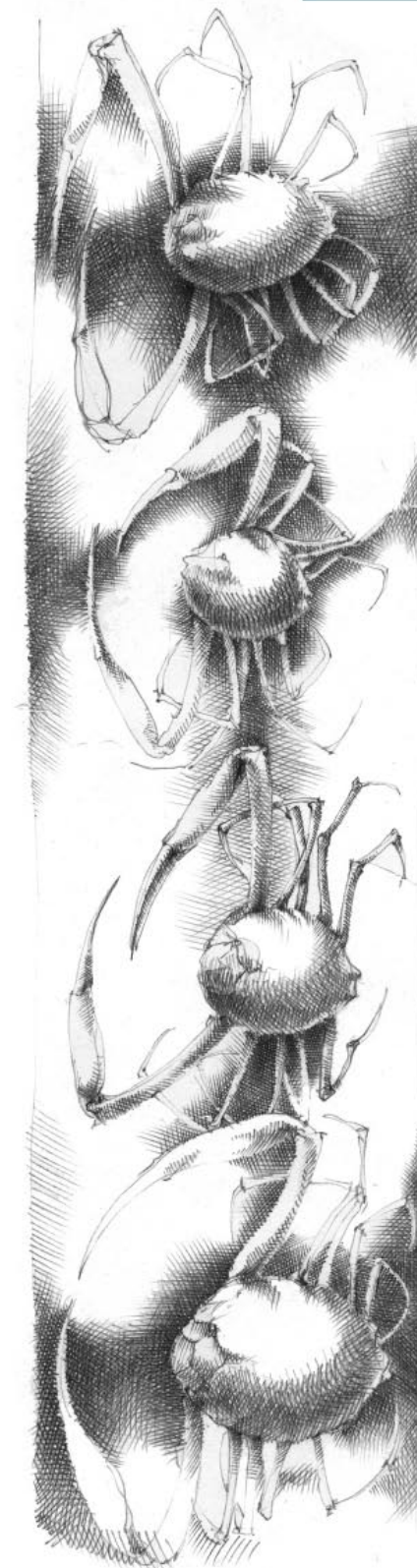
Napsütés, egészen töretlen, egészen áradó napsütés, színes ruhákba öltözött emberek; kezemben póráz, csuklómra hurkolva a vége; mutatja a fogás is mindenkinek, hogy jobb ezzel vigyázni ám, kiszámíthatatlan ám egy ilyen jószág! Gömbölyű fara fojtottan csillog a fényben, átszillan az üvegedény falán, tisztán kivehető. A reggeli nap csillan, megyek az utcán, dolgom van. A zöldre várva meglapogatom erős nyakát, láthatja mindenki, nyugtatom, nyugtatgatom a bestiát, lejjebb veszek fogást a pórázon, kicsit megfeszül. Polcon, üvegben megyünk az utcán, kényszeredetten pillant oldalra; zavarában hunyorint, vagy a csillogás, neki is? Húségesek vagyunk egymáshoz? Igen, biztosan.

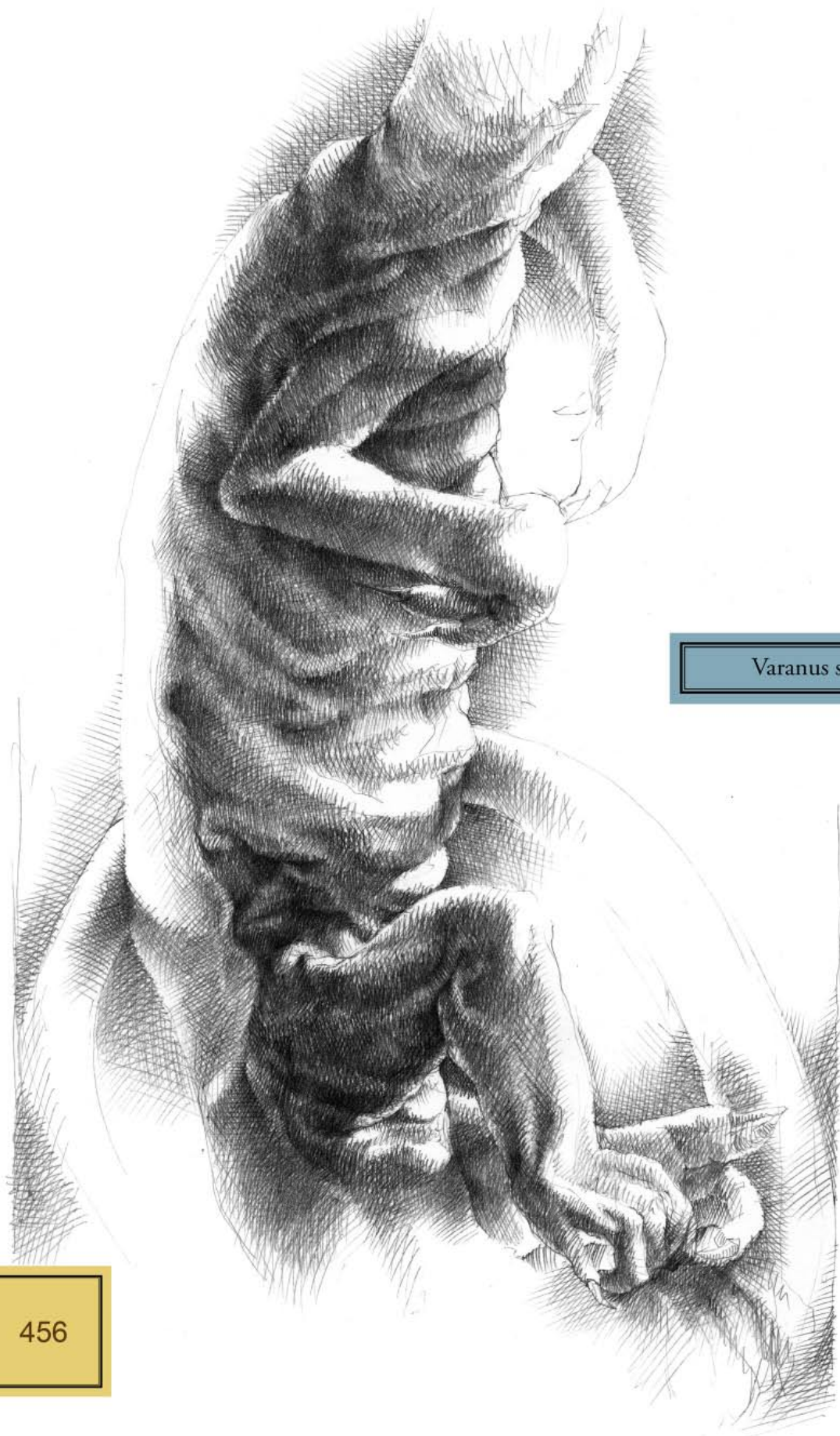
Már a színükön is érezhető volt, hogy szinte felrepednek, elfakadnak a túrheteretlenül telizsúfolt, kőkeményre pakolt retkek. Valami különös, álmosan lassú, szinte rezzenésről rezzenésre felidézett mozdulattal, megszokottan bár, mégis bizonytalanul és várakozásteljesen; bízva természetesen a vetőmagban, a *Vetőmagban*, inkább szerencséje felőli kis kételyekkel mélyesztette városi ujjait a kicsiny zöld csokrocška körül a földbe Ida néni; – addigra már egyáltalán nem szeretett engem; ha jöttment nem is, de lassan már láb alatt voltam, s így ott, ebben a sokesélyes pillanatban mindenképp felesleges.

A föld – sokszor és hosszan méltatták már egymásnak is, nekem is – *hozatva lett*. – Ez nem föld, kérem, ami itt van, ez sitt, meg homok, meg miegymás, ebben nem lehet komolyan... Vanak cégek (?) vagy esetleg téészből, ilyesmi, ahonnan lehet rendelni; és már dőltek is az amatőr businessman terminus technicusai; – ha azt nézed, és persze hogy drága, de így nem lehet, és hogy két év alatt bejön; és lehet, hogy ez így többbe van, de ezt egyszer fizeted ki, és azt nézd meg, hogy úgy mit költenél rá évente, és mittudodte, hogy mennyi lesz ez is jövőre; – *hozatva lett*. Sötétbarna, illatos. Zsíros. Tompán, őszintén, hitelesen fénylő hatalmas rakás, később réteg, köröskörül. És a bölcs szavak új serege. Hogy ezt most aztán nem akárhogy. És legjobb lenne talán, ha először. Veteményeskert tehát, a ház mögött, a zsáklugas mentén végig, hagyma, répa, borsó, a kerítés mellett torma és kapor. És rettek, persze. Gyönyörűséges, harsogó, feszes és gömbölyű. A földet köröskörül lazítgató ujjak közül, a másik kéz finom húzására úgy buktak ki a porhanyós barnaságból, úgy gurultak elő, fordultak ki, valósultak meg, mint valami boldog és piros ajándék, mintha nem győzne eleget adni az, aki adja; mintha lázasan és mámorosan halmozna elénk az illatot, ízt, színt, roppanást, recsenést és harsogást; a kigördülés színeit és ritmusát, a komoly és gondos kis lyukacskák feketéjét, ahonnan a pattogó pirosság gyöngyözik.

Ámulat és ujjongás van ebben az üvegben, ősi, birtokos, földszagú öröm, csupa kerek, csupa gurulós; finom, vékony gyökérszálacskák, rajtuk apró göröngy remeg; remeg a széltől, remeg a mozdulat véget értén, remeg a kénytelen, feszítő nevetéstől.

Ilia nucleus

Varanus salvator

Zsúfoltan, színesen változik odalent a kép, testesek, tömöttek, kövérek a színek. Minden vérbő és eredeti, vaskosan hihető, szinte tolakszik a szemembe, pici jelenetek tiporják le egymást kéken, sárgán, szalmakalappal könnyű nyári blúzzal, fényesen fekete fényképezőgépekkel, mutatoujjakkal; mozgások, áramlások, örvénylések, bennük néhány – kevés – felismerhető fő vonulat; a *főcsapás*, és az *iránya*; olykor elkerülhetetlenül szembe is, nyilván, olyankor rövid, civilizált billegés, – elnézést – elnézést, és a választott (közös) irányban – *három, és!* – szilánkos ívben tovább; apró koreográfiázúzalék borít mindent, négyen és öten állnak ott és itt, oszlopnál kezét emelő asszony, sietős léptű kalapos férfi tart könnyű ruhás, mosolygó kislány felé; irányok, indulatok, mozdulatok csendülnek, felelnek meg egymásnak, ívek koccannak, elszaladt kisfiú gyűrűzik valahol.

Szemben díszes, gyönyörű ház, színes és friss, tornyokkal, teraszocskákkal, ezerféle ablak és felület, síkok és beszögellések, bonyolult, mint egy ajándék. Szemből nézve furcsán áttekinthető, előttem, előttünk fekszik, kinyitva szinte, derékszögű és függőleges; felleltározható. A déli tizenkettőt, a delet várjuk. Hogy majd meglátom. Mert én még tényleg nem láttam. Persze, hogyan hallottam volna róla. És lovak is, hogy tudom-e? És aztán a király. És hogy tudod, a pestis. Amikor az emberek bedeszkázzák az ablakokat, és aztán sokáig, nagyon sokáig nem lehet tudni kívülről, mi van odabent, hogy a deszkák és a csend még, vagy már; a vak házakban az emberek mint a bogár, tettetik magukat halottnak így, hogy rájuk ne találjon a valóság, vagy hogy náluk, legalább náluk megmaradjon. És utána, amikor már csak tudomásul kell mindent venni, és kijönni, lebontani a deszkákat, félve, sápadtan, sebhelyekkel borítva lépni a halál friss lábnyomába; amikor már nagyobb rossz a várakozás, mert a maradék élet lekészhet valami nagyon fontosat, elmulaszthat valami nagyon fényes percet, akkor a tánc, az utcákon, a tereken, a csalogató, hívogató ének és zene; még sírós és gyenge a hang, de szól; még félve, de igenis becsordogál a deszkák között, az udvarokba, padlásokra; még kószál a falaknak súrolva oldalát egy tarka disznó szabadon, de már hangszerek vannak a kádároknál, ablakokat, utcát, munkát és fényt hirdetnek, élünk.

Lesz város, lesz lárma és bűdösség, csikorog a kihúzott szög, napfényben hunyorogva gyászolni és temetni kell, meszelni és mosni, és emlékezni egy feltámasztó énekre és táncra, megfaragni, kifesteni, nézni örökké, látni újra és újra mindig, bizonytalan első lépésektől kezdve a diadalmas, boldog befejezésig, legyen látható, megbízható és örök. Órajáték lesz, bábokkal, trónnal, jönnek keringve kádárok, vitézek, zászlók és lovak; párviadal van és győz a jó; király és királynő, rendben van minden, van élet, van rend, dél van.

Kávét iszunk – nem, köszönöm, cukor sem, tejszín sem – pipafüst finom szaga, kádártánc. *Kádártánc*; élek a kínálkozó – füstös és ledér – Kelet-európai vaktöltényekkel. H. Péter mosolyog, könyvet vesz elő, nekem adja. Örül nekem, azt hiszem. Csend van, kávéillat, az emberek szétoszlottak. Negyed egy.

Heléna. Sokszor gondolkoztam rajta, szép név-e, közömbös, vagy éppen nem, és nem szeretem; munkált engem-bennem ez a név; valaki talán? kiről még-már nem tudok? Heléna. Templomba halkan, lopva lép, keze fehér, imádkozón kulcsolja össze, meg aligha is foghatom, szeretném egyáltalán? Pogány most, megint, évezredes, arcáért „indult ezer hajó”, aranyalma, borszínű tenger, Ilion romjai, s hogy porig. Helén azután. Tenyeres-talpas, széles arcú; vastag, vértelen ajkán a tájszólás inkább fárasztó, mint ízes, inkább hontalan, mint ősi. Félttem tőle a szavakat; használja őket, ha kiejtette, mintha száját mosott volna velük.

Tündér. Cselt szövő, veszélyes, szerelmes, bajt hozó. Beszél hozzám, hív, ölembe dől, csókol – illatos, illata tűnik, mosódik, fakul; kezem szaga, arcom, lélegzetem szaga, kisfiú vagyok, orromat piszkálom. Milyen Heléna? Madár neve. Távoli, suhanó madár tűnékeny, libbenő neve, tolla szürke, majdnem fehér. Nap, felhő, kékség testvére; terem s tűnik, alkalom szüli. Semmiből támad, vakuló szemmel követem illanását, vállamon ül, sugdos fülembe bizalmasan. *Tudod...* – így kezdi. *Tudod, ezek itt még az előbb is, képzeld* – és „népség” – azt mondja, meg: *Te is?* hogy *ugye, Te is?* És: – *Gondolom...* – kezdi megfontolt kis mondatait; *gondolom...* Én elveszve kételkedem a valóságban, hogy itt ül, hogy itt van, kicsi karmaival vállamon topog, meghitten kapirgál, tollát igazgatja, elfordultából szál még elfoglaltan: – *te is biztosan azt gondoltad volna...* És: – *ugye?* – reszketek a boldogságtól.

Boszorkány álneve. Ruhája-bőre-hangja-neve újdonság; nincs ki megsejthetné, ki lakoznék bévül ott. Fenyegető, elháríthatatlan, nyirkos, szörnyűséges veszély, bekattanó gázcsap. Zuhanó kő, halál és kárhozat. Heléna. Valami állapot neve, Heléna-ság, olykor távolról megsejtett Heléna-mivolt, helenitás, helenium. Leledzem benne néha, készületlenül ér mindahányszor; finoman csendül elő hangok, neszek, tárgyak közül-mögül, felsejlik képeken, beszélgetéseken derül ki hirtelen, csenden vérzik át. Letelepszik, megül, elfészkelődik, nincsenek összetevői, nem tünetcsoport, nem eredő. Ős-egyszerű kedvmadár, mint az alapszínek, melyek nem kikeverhetőek, vagy a négy alapíz. És az alap-szerepek, persze. Az Anya, az Apa, az Ördög, a Néni, vagy a Rivális. Állapot-archetípus a Heléna így, futóbb mint a déjá vu, halványabb a szélnél. Emléke egy hajdanvolt testetlenségnek, tébolyító, roppant tágasságnak, valami túlélhetetlen teljesség legszéle, vihar pereme, felhőszakadás legyintése.

Cselszövény, sűrű háló, ragadós gomolyag, nyálka, nyűg; kényszer és hurok, csapda, lép, kap-tány és kelepce, beugratás, buktató. Ártkos indulat, fagyos lehellet, ártalom, hízélgés. Rontás, ráolvasás. Kiverselés. Szakadt kalapodat már szemedbe vonjad – kezemnek melegét kivésem tiedből – álmodba denevért, napodba haragot – Heléna. Bal keze két ujja keresztben, köténye csücskén kicsiny csomó, gomblyukában bizonytalan színű fonal. Arca nem rezdül, hangja fakó, tompa, vékony, színtelen. Szeme tükröz, másik valóság terjed befelé, hol mélyebb, ki van kint? Középen Heléna, befelé fájdalom, harag, kifelé rontás, átok és jég.

Cérnamárka. Mondják: gépselyem. Emlékszem, nem is a legjobb, szakad talán, vagy csomózódik? *Nem, gomb van, inkább gépselymet hozzál, de ne azt a Helénát, akkor inkább megvarrom ezzel a szürkével...* És – persze – hogy: *emlékszel? arra a rendes fáorsósra?* és: *bezzeg! hogy azzal mi lett? miért nem tudnak ma olyat?* és: *ugyan, anyukám.* Divatlap címe, fontos fehérneműreklámokkal, ritkán átsejltő sötétebb körökkel; – *á, van, amelyiknek egészen rózsaszín, olyan, mint máshol...* Muréna, üvegben, önelégült, zárt szája, mintha csak pengével, szeme csukva. Rómában néha a szökött rabszolgákat, tudtad? Akárha oroszlánok, kiéhezett murénák elébe-közébe, és: – *tényleg?* és tudod, a piranhák is, azok is. Muraena helena. *Tudod azér...* Felirat, fekete, fehér. Tábla felhőn, újságon, cérnán, lidércen, út porán, madáron, Heléna. Heléna és háromszázötvenkilenc, és K.

Merops apiaster

Upupa epops

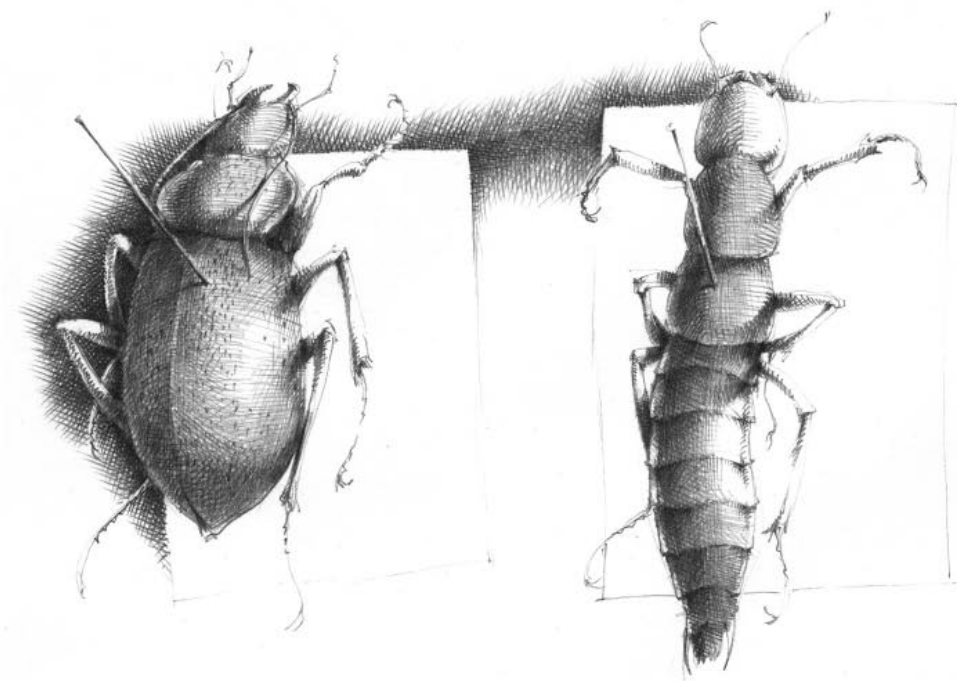
483

442.a

Eur., mint a többiek; kicsi fényfoltok ugrálnak, reszketnek gyér fűben, bokor tövén. Lidérc neve, koboldkérek rebbenés, keze keskeny, hangja bársony, tolla szürke, átka erős. Üvegben muréna, 973/a. De hát miben hisz egy szökött rabszolga? Fény csillan, bokor moccan, madártoll neszez. Fehér szaka. Eur. Ázs.

Carabus coriaceus

Staphylinus similis

87

51

Az ember a végére akar járni a dolgoknak. Kipróbálni őket, hogy úgy vannak-e tényleg, hogy működnek-e, és vajon nekem is? Kisfiú áll a konyhában, már a különbségeken is nehéz úrrá lenni, melyek a kémia-terem és a konyha között olyan bénítóan meredeznek; kezében kémcső, le kéne tenni, amíg kerül minden szükséges dolog; nincs olyan jó kis állvány, ahol a kémcsövek, a benti kémcsövek sorakoznak, nincs keskeny pereme az asztalnak, hogy ne guruljanak le a dolgok, rongy kell, és hosszú nyelvű facsipesz híján drótok, hurkapálcák, valami gumi, és bot, tudod, anyu, valami bot, olyan hosszúkas. És spirituszégő. Amilyen bent van. Mert azzal melegítettük, a közepe táján, a vízzel telt kémcsövet, mert tudod, a víz rossz hővezető (rossz hővezető; ebben talán még apró neheztes is, tartózkodás, hogy *ugyan, kérem, a víz...* A vas! Az! Az jó hővezető! És még tisztázatlan egy kicsit, hogy ez fogyatékos-

sága-e a víznek; hogy *lehetne-e* jobb hővezető? Már finom kis rang lassan, valamiféle sarzsi, hogy az igen! a vas! látják, kérem, az aztán jó... –); a közepe táján; és a tetején forrt, zubogott és hánytorgott a víz, míg lent, alul, ha nem is gyanútlanul, de jól láthatóan, és igenis ott volt még az esélytelen jégzilánk.

Lett gyertya, lett bot, hosszúkas; jégzilánk, drótok és gumi; kisfiú a konyhában, kezében ingatag készség. A gyertya korma egészen új és váratlan tényező, lassan elborítja, feketén belepíti a kémcső közepe táját, fönt lassan buborékok, egyre több és zaklatottabb; egyszer csak letagadhatatlanul és igazán forr. A jégzilánk alul, igen, a dolog rendben van, csodálkozni nemigen lehet, az órán is így volt. A dolgokat el kell rakni, minden üres, tanácstalan és megismerhető.

Tizenöt, vagy még több év után, sötét, hideg, januári éjszaka, a többiek, *a Többiek* alsznak odaát. Kúpszeletekkel volt aznap (tegnap?) találkozás; hideg és éles, de zaftosan bonyolult talányok megoldásán gondolkozom. Kételyek, haragok és komplikált elméletek változtatják egymást; a megközelítés, a hozzáállás, ahogy nekifog az ember; talán nem is ismeret a geometria, hanem magatartás? Nem módszer, hanem gesztus? Talán a filctollas divatrajzok kreátorainak rutinjával kellene hiperbolát rajzolni? Vagy mint Giotto a kört a pápai küldöttnek?

Hiperbola („*tudod, az ugyanolyan, mint a parabola, csak ketten van*”) szerkesztődik, lassan, kínosan, pontonként; törvénytisztelő egyenesek összemetsződése ad mind kevésbé reszketeg ívet; összekötöm, meghosszabbítom, merőlegest állítok rá, – *normálisát veszem* –; minél több a megszerkesztett pont, annál erőteljesebb, magabiztosabb az ív, a kúpszelet, a hiperbola. Nagy barna csomagolópapíron gyülekeznek sorba, tényleg sorba, abba és olyan sorba állnak, magasba lendülő szárán-szárnyán nyugodtan, biztosan koccannak, várt pontjaikat igen és tényleg ott adva ki az egyenesek; vonal, vonal, metszéspont, persze, működik, milyen mámorító, milyen birtokosan használható a dolog; stimmel – úgymond, hiszen ez szinte kézügyesség kérdése csak. Vonat, vonat. Egyszer csak félbetörök az egész. Nincs rutin, nincs metszéspont, semmi sincs, nemhogy metszéspont, de szétartanak, hát hogyan? Pedig ugyanúgy. És akár a többit, hiszen onnan ide, derékszög, bekötni; mi ez? Hogy nemhogy nem, de pont. És szétart, amerre össze kellene. És nem találkozik. Hátul találkozik. Úristen, hátul találkozik!

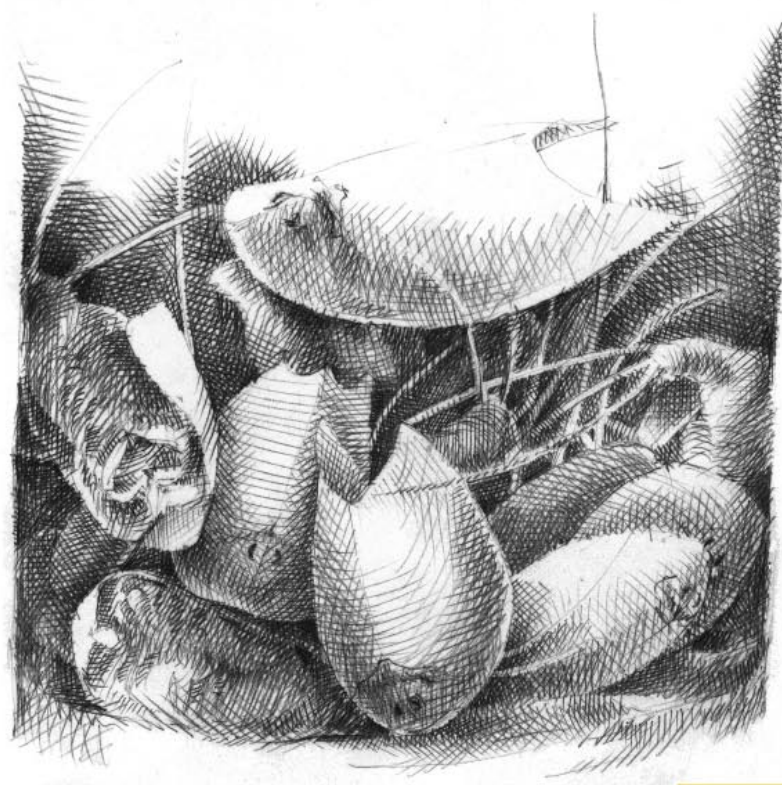
És máris az elsőpró, viharzó, mámoros felismerés, kicsi röstellkedéssel, és a zavar. Hol is lenne az a pont; a pont, aki nem még hanem már; a visszajött pont, a hegye, a most még hegye a görbének, amely megjárta a végtelent a csomagolópapíron, amíg botorul koccantgatta-feszítgette szolgálai vonalait a felszínes, nyegle rutin. Január, éjszaka, hideg és sötét; egyedül ülök kicsi lámpa mellett, kicsi szoba, apró valóság; törpéket megnyugtató egészzé babusgatom, dajkálgatom tovább, törekeny, hajszálfinom végénél tartva a reszkető végtelent.

Nehezen, nem szívesen fekszik le, alszik el a kisfiú estéenként. Víznek, kisautóknak, takarónak, s még minek nem! helyükön, megszokott helyükön kell lenniük; kérdések akadnak még, hogy holnap lesz-e ovi, s hogy ott a Tünde néni lesz-e, vagy? S hányat alszunk még, amíg? Tizenkettő is elmúlt már, sötét éjszaka, jóval túl már mindezen; betakargatni, megsimogatni megyek be még, a kisfiú ébren van, bátortalanul, bizalmasan mosolyog. Órákig feküdt egyedül a sötétben, tüstént elalvós, jó nővére mellett; nem, még nem – feleli. Odaülök hozzá, alig is tudom, mit mondjak most. És ilyenkor gondolkozni szoktál, amíg nem alszol? Igen. És miket gondolkozol? Azon, hogy mi lesz – mondja nehézkesen, lassan, elképzelhetetlen terhek, gondok alól. – És mi lesz? – kérdezem megrendülten, szinte szédülök. – Még azt nem tudom – suttogja. A kertek alatt kotródok ki a szobából.

Eptesicus s. serotinus

Triops cancriformis

A világvége, ahonnan soha nem akartam a lábamat lógázni, Északon lehet. (Földrajz, földrészek, éghajlati övezetek, trópusok és sark, két sark, Észak.) Kanadában valahol, és tengerparton; tundra megy lassan-lassan át szürke, hamuszín vízbe és égbe, lapos, sima, sík vízbe és lapos, naptalan, szerkezettelen égbe; úgy látom és tapasztalom hidegét, csendjét; a tenger, a szél és a fagy kortalan suhogását, hogy még én sem vagyok ott, „jelen”. Dagály és apály, nappal és éjszaka úszik el tovább és tovább; ezüst fű simul fagyos fehér kövekhez a tengeri szélben, s borul kicsiny rögök köré; szürke-ezüst nappal vált kék-ezüst éjszakát, víz, kő, víz, újra jön, visszahúzódik, újra víz, kő, fényes kő; tiszta, jeges kövek a haltalan vizek tompa ezüst fénye alatt.

Máshol létezik olyasmi is, hogy idő. Évekre, évszakokra, hónapokra tagolt, szakaszonként elhasználható idő, benne események, dolgok helyével; nedves, lágy egységekre oszló idő, csupa férőhely, csupa nyájas polc, szinte csalogatja az üvegeket, rátehető, sorbarakható üvegeket, bennük gyíkkal, pióccával, „számok az üvegen és nevek”; nyári pajzsosrák, tengeri makk, fogócska, tündér. Máshol idő is van, alkalmasan kiképzett fogókkal, nyelekkel és kapaszkodókkal; mielőtt még baj lenne, elkapható; mielőtt még elvesznénk, megragadható kiszögellésekkel; január, háromnegyed öt, szerda és Krisztus után; még mielőtt, tudod, megismerkedtünk volna, és néha..., jelek, határpontok, rovátkák, fokok. Naptár, jelölés, felirat. *Zaglossus bruiyni. Sedum album.*

A világ végén a szél fúj, és ezüstös víz simul suhogva a parthoz. Évente, vagy évezredenként egyszer, amikor különös, ritka konstellációkban tetőzik valami jéghideg, hold-uralta, időtlen szerelem, ősvilági állatok ezrei jelennek meg a partokon az éjszakában, fekete hátukon jeges-nedvesen csillog a gazdátlan, iránytalan fény, holdfény, persze, de egy régvolt, idegen Hold fénye; ősi páncélok csillan, jeges kristályüvegekben; s a kemény, sötét, néma nép óceán-verte nászt ül az örökké suhogó szélben a Hold alatt. Páncéljaik ismeretlen neszekkel súrlódnak össze, hegyes farkuk rugalmatlan, kemény tör; körülöleli, előnti őket a tenger, s lefut ismét domború hátukon, ahogy a Trilobitákról csorog a kő, amelybe elmerültek.

Atlanti törfarkú; tudom a nevet, amit használunk ellenük, *Limulus polyphemus*, tovább lehet lapozni így, igen megvan, 759, évente és mindig holdtöltekor, figyelemreméltó a test szelvényezetlensége, és nézzük, kérem a haslábak, melyek még mindig. A szem kifejezett kis dudorai is mutatják; már akkor is, és egyetlen más faj sem – A világ végén évente, vagy örökkévalóságokként egyszer ősi istenségek gyülekeznek néma, jeges orgiára, ahol a fagyott fölt, az ezüst víz és az örökkön fújó szél egyesül a sehonnani derengésben.

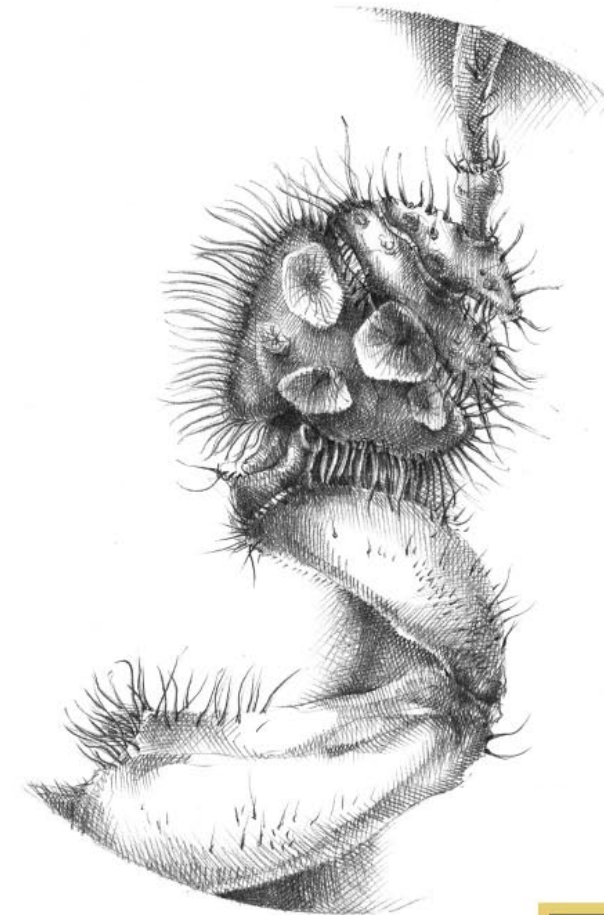
Már halványan se mindig tudom felidézni az egykori földgömböt, pormarta, fakó színeivel, az érthetetlenül, akkor még nyilván érthetetlenül ferde tengely kibolyhosodott, kitágult – papírmasé – döféspontjaival; hosszan nyúló, kékre emlékező szürkékkel, idegesen tarka, fáradtan színes felületekkel. *Látod, ez vagyunk mi, itt, ez a kis sárgás...* – egészen valószínűtlen jelenlétünk helyét soha nem tudtam vissza-megtalálni. Bágyadtan tarka, végtelen felület volt a gömb, eligazodni rajta szinte lehetetlen; síkok, irányok, egyenesek nélküli, tájolatlan zárt önmagát még megérinteni is csak bizonyos megbűvölt tisztelettel, szorongással lehetett. Tompa fényű fa talapzata, rövidke, vaskos nyele volt; a tengely váratlan szemérmertlenséggel mutatta legfölül – Északon – előbukkanó, finoman menetes végét – soha nem oszlik el a gyanú, nem én vesztettem-e el egy még régebbi, még valótlanabb gyermekkor alvégén a fagombócot, az onnan hiányzó, északi fagombócot – fából volt, biztosan.

Évek múlva bukkant fel újra a földgömb. Mint hajdani padtársat, szomszéd kisleányt, diák-kori szerelmest köszöntik évtizedek, háborúk, forradalmak és feledés túlfeléről a megtorpanó emberek, ha egyszer csak közértben, utcán; – összeráncolt homlokkal, félig felemelt, bizonytalan mutatóujjal – te, ugye, te vagy? – és erőtlen diadalittassággal méregetik egymásban saját jelenlétüket, létezésük *lám csak* folyamatosságát; mesélj, mesélj! és: istenem, emlékszel? De a mesélő, a felismert, visszakapott, megtalált mesélő egyre idegenebb és távolibb – megváltozott, persze, nem gyerek már, már ő se gyerek, mi minden történt azóta... Az első érintésben lehetett a hiba, ahogy mohó boldogsággal kaptam az előkerült földgömb után, és feledve a félelmet, tiszteletet, tartózkodást, ámulatot – talán csak a *vigyázz rá, kisleány*-ból kiinduló megközelíthetlenséget –, mint ringyók mellét, tenyérrel-marokkal ragadtam meg, s rántottam elő ruhák, papírok, hátizsákok alól. A lefűjt, napcsíkban kavargó por mögül már Európa bukkant elő; röghegységek és beltengerek; a Csendes-óceán kényelmes közepén finom keretben *Térképészeti Múzeum*, évszám és lépték. Feliratok és rövidítések; a szoros és hiszterikus kis Európában csak *Sp.*, és *Fr.*, s az a kis sárga, természetesen *Mo.*, még az is jócskán átlóg *Ro.* és *Ju.* felé. Másutt, földrésnyi őserdőkben már kifer a teljes név. *Brazília. Szovjetunió.* Komoly, egyenletes nagybetűk. Lássad. Értsed. Térkép. Színes foltocskákon cédula, táblácska, szilánkszerű rövidítésekkel, méltóságteljesen elfészkelődő, nagybetűs nevekkkel. A térkép az egyetlen dolog, ami büntetlenül hányhat fittyet az elvárásnak, a reklámgrafika tanszék elvárásának, hogy ugyanis a lehető legkevesebb betűtípus használata kívánatos. *Francia Polinézia. Lengyel Atlanti óceán.* Tudd.

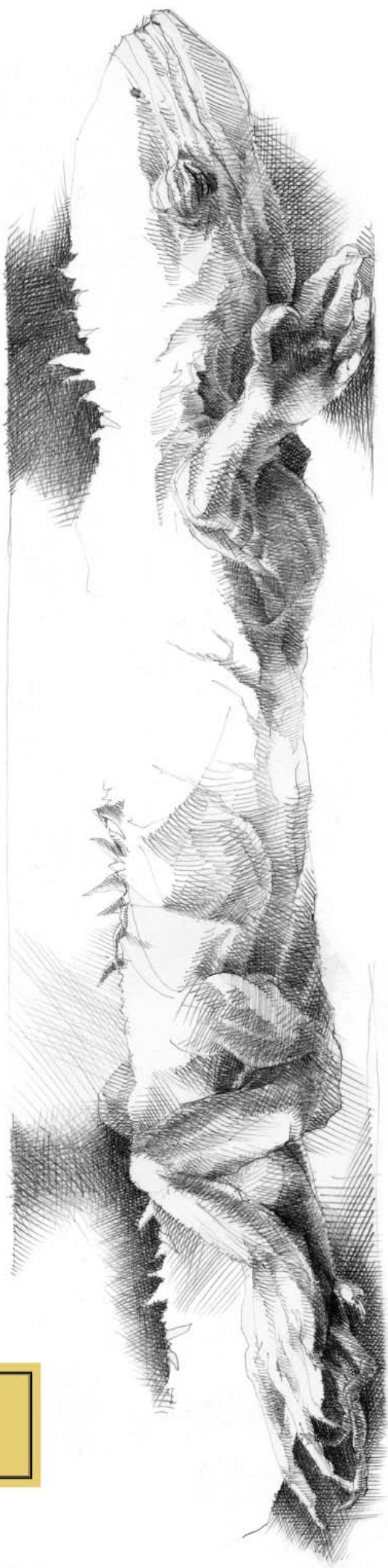
Nem tévedek el. Megtalálom a kis sárgát; az iránytalan gömböt takarékos, sima mozdulattal fordítom Madagaszkártól Új Zéland felé. A szavak, betűk változékony rasztere nem rács többé, a színek fakó izgatottsága nem szőtt; az ismeretlenség bonyolult csodája a szekrényben maradt, vagy a porban táncol csak ezentúl. Polcon, sötétben gubbasztanak üvegekben az elérhetlenné távolodott megrendülések, földgömbre terített, számolatlan percek, lázas délutánok végtelen magánya, és a megtalálhatatlan kicsi sárga, ami ott mi vagyunk. Álmoknál mélyebben sorakoznak megvakult üvegekben, feliratokról ujjammal a port ha letörölöm, maszáttá simul rajtuk konokul – ne olvasd, ne lássad. Ne tudd.

A felirattalan, üvegtelen, polctalan, fényes valóságban, a húsos, illatos jelenben sorakoznak a mindenkor kisleányok, és piszkos ujjukkal bizonytalanul piszkálják az Északi Sark puhán bolyhosodó lyukacsáját.

Dytiscida, pes

1635

Azon túl, hogy nem nagyon mertem közelíteni a hátsó kerítéshez, s hogy néha át-átnéztem a túlnani kertbe, ahol roskadozó fészerek, gyomfelverte sufnik közt egy keréktelen, megvakult, odvas Warszawa sülyedt lassan a megsemmisülésbe, nem sok közöm volt az asztaloshoz, ki ott lakott, s a ház lakói közül – úgy hiszem – senkinek se volt. *Asztalos* – ennyit tudtam róla, többet talán csak a Warszawa, s a két hatalmas fehér kutya, akik a teljesen elhanyagolt kertben heverésztek, ugattak olykor, vagy tányérkájuk fölött rágcsáltak lassan valamit; hogy mikor kapták, kitől kapták, egyetlenegyszer se láttam. A kutyák a túl-felőli kerítést őrizték, a másik utcára néző oldalon; bokrok, ház, sufnik és Warszawa mögül még az ugatás se hallatszott el hozzám; a félelem, a rettegés talán csak egy álomból burjánzott bele a valóságba, vagy apám szólhatott talán egyszer, hogy ott a kerítésnél, hogy úgylát kidőlt-bedőlt, s hogy vigyázz azokkal a kutyákkal, kisöreg, dilisek.

A konyha és a fürdőszoba közötti kicsi szobában, fűtetlen-fűthetetlen, hideg átjáróban, mely cinkos kis egérútként zárta a lakást körüljárhatóvá, sokszor figyeltem az ablakon át a kutyákat, a hatalmas és félelmetes kutyákat. Kismerhetetlenül, érthetetlenül léteztek odaát, fenyegetően némák és nyugodtak voltak mindig, s fáradhatatlanul képviseltek valami kíméletlen, irgalmatlan és véres hatalmat, melyre gondolni is csak messziről és tisztelettel, odafönről lehetett. Arcomat az üveghez szorítva balfelől látszott jól a kert, szemetes, mocsos és sivár, s a kutyák, fehérek, erősek – az asztaloséi. Nem válik el a fehér kutyák képe az asztalos soha nem látott képétől (gyíkok közé örökre odaköltözött denevérként, Dezső és esernyő), testvéreim összekapaszkodva gurulnak le a domboldalon, kacagnak és közelednek; lábacskaik lötyögve, anatómiátlanul kalimpálnak, bugyborékol a nevetés. Kicsi hátukat látom, piros ruhácska tűnik el fehér és zöld alatt, piros újra, kék nadrágocska, cipők, zoknik, lábak, kezek, Anna, Pali, gurulnak és közelednek, megint Anna, Pali, Anna, asztalos, kutya, fehér kutya, asztalos, asztalos.

Apám arca keserű, haragos, csalódott és szánakozó. Munkából jött haza, köszöntem már, kezét mos, eszik bizonyára, beszélgetnek a konyhában. Aztán előttem áll újra, vállán ásó, érthetetlen az egész kép, s visszakontúrosodnak a hallott félszavak; *...de így otthagyni és: talán nem vették még észre...*, aztán – *nem, ezt nem lehet, és: gondolod? – hát majd akkor én.* S még azt, hogy: *á, úgy fél méterre csak.*

Ott állok apámmal a rokkant kerítésen túl. Fektében a halott kutya nem is olyan nagy és nem is olyan fehér. Apám némán ás a szívtelen, megmagyarázhatatlanul közönyös, se azelőtt, se azóta nem látott asztalos helyett. Ott állok, és reszketve nézem a koszlott kis korcsot; az arkangyalt, a hatalmat, az erőt, a vérszomjat és fenyegetést; a koszlott kis korcsot, míg el nem lepi utoljára kilógó hátsó lábát is a ráhányt föld egészen.

Bicska került még elő, vastag ágak és spárpa. Sírt hagyunk ott a mélyülő alkonyatban, és aznap este minden csendes volt, nagyon.

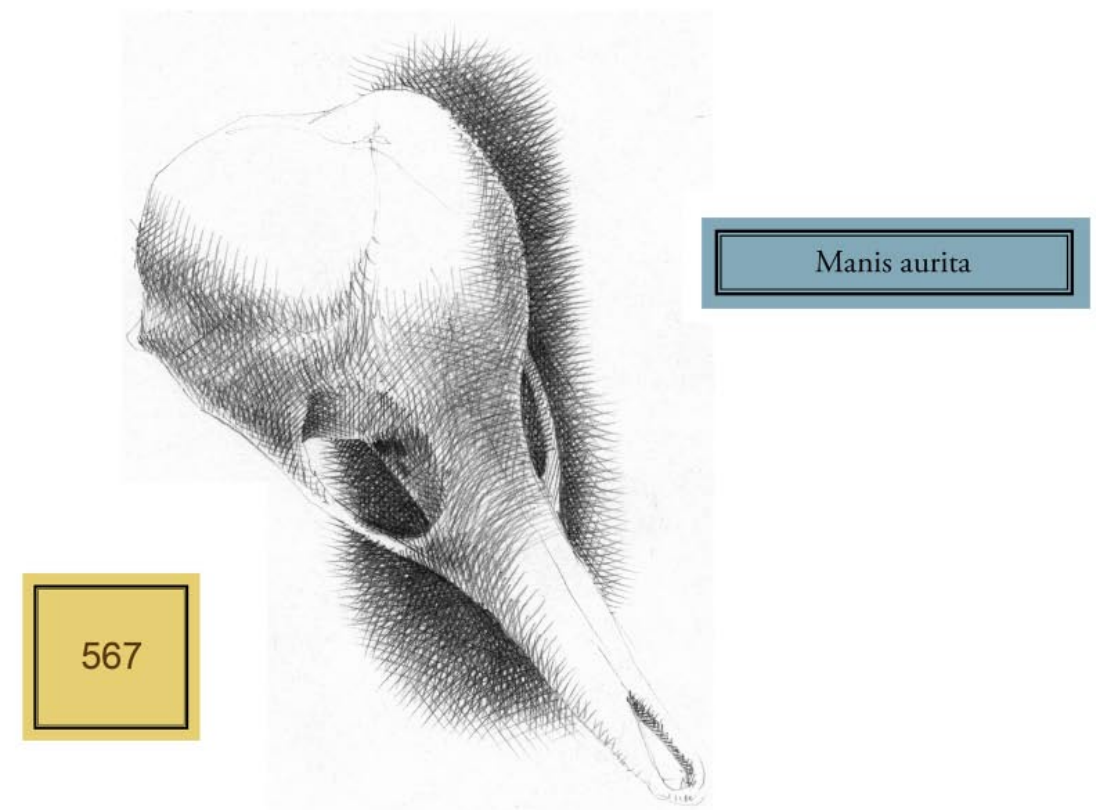
Lókoponya is van. A folon lóg, mintha jobb híján; így, meztelenül látva meglepő, mennyire differenciálatlan, sima és egyszerű forma, mennyire egy tömbből faragott. A közönséges, vastag cukorspárga színe idővel valahogy megmelegszik; bolyhosan és porosan kapaszkodik alkalmasan megejtett koponyaalapi furatba itt, s csálé kampósszögbe ott. A szám – 1365/1924 – az egyszervolt szemöldök helyén, s még egyszer, hogy biztosan, hogy semmiképp, mindenestre; a spárgán fityegő kartonlapocskán is: 1365/1924.

Valahol még bizonyosan megvan a gyönyörű kis temperafestmény, mely a kisiút ábrázolja ló képében. Fehér lóként viszi hátán huszár-apját, s szépséges hercegnő (gyönyörűm?) anyját; testetlen talajon, csillagok közt ballag, nem vágat, dehogy vágat; sokkal nagyszerűbb annál a pillanat; fehérén ballag, viszi, védelmezi és viseli őket – nagyon szeretett volna egy időben ló lenni, hogy fehér, az csak akkor derült ki, mikor a festményt befejezte a hercegnő, és egy este odaadta a kisiúnak. Elviselhetetlenül szép volt a kép, és kényelmetlenül feltakarta, kimondta az elemi vágyódást a ló-lét iránt; megmutatta, akárha a kisiút, meztelennél meztelenebbül.

Az állatkertben vastag gumikerekkel felszerelt, mocskos lovaskocsin szállították naponta körül az ennivalót, az állatok napi ételét. Meghámozott, főtt tojás, répa, hatalmas, vörös-fehér csontok, sötétlő marhahús és májdarabok. Zöld fejessaláta, egy vödörben almák, s külön ládában előre agyonütött patkányok. Amerikai mogyoró, sajt – üvegek, vödrök, ládák – telistele; majmoknak, madaraknak; tigris és dingó, csuklyásmajom és széleshomlokú wombat. Egy koszlott, nyomorult ló húzta a kocsit, egyike az állatkerti rabszolgáknak, kik nem számítottak lónak ott. A lovak széles, világos kifutóban táncoltak és toporzékoltak, nevük volt – *Equus caballus* –; eszmei értékük, és jussuk csodálathoz, beczéshez, és – persze – a perechez, ostyához, nápolyihoz és savanyúcukorhoz, amit a kedves látogatók (természetesen) titokban vagy nyíltan, úgylis és csakazértis. A lovak fényesen és gőgösen viselték sorukat és nevüket – Gyémánt, Klári, s még mi nem! – intézményesen a fajt, s személyesen önmagukat jelentették, hibátlanul és hivalkodóan.

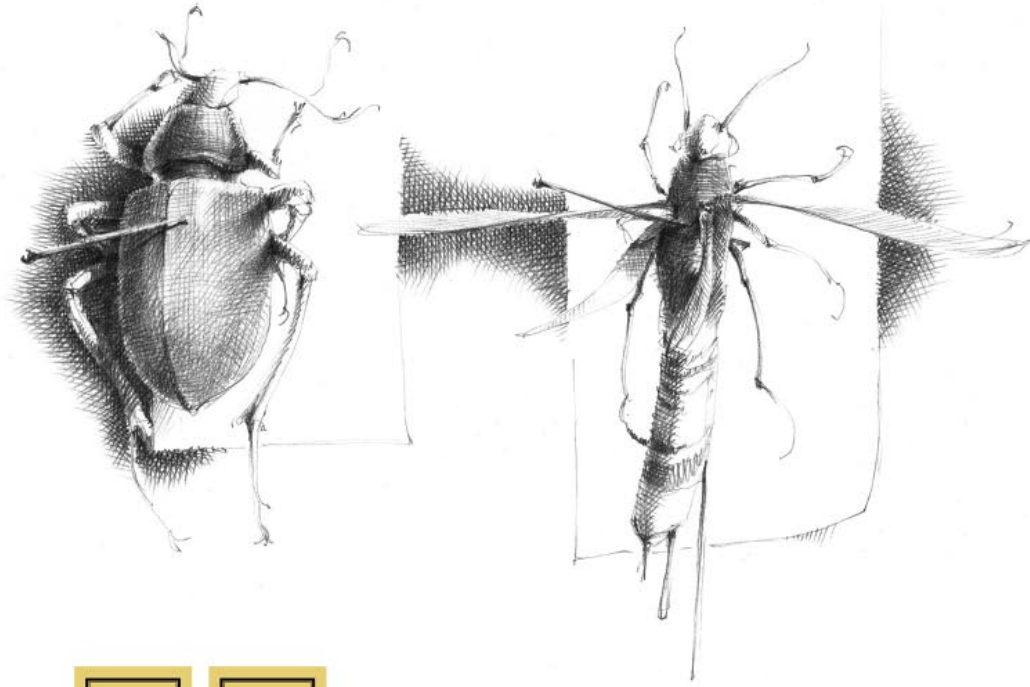
A rabszolgák az ennivalót vitték kötül, máskor a trágyát vonszolták, vagy a virágok minden tavaszi friss, új termőföldjét. A rabszolgáknak senki sem adott perecet vagy savanyúcukrot, leltári tárgy voltak, fakón domborodó farukba sütvé a szám, az ennivalót körbehordozónak a 100. Mindig új és új gazdájuk volt, névtelen segédmunkások, vagy alkalmiak, akik épp csak addig és annyira, amíg az a pár hónap, amennyire muszáj; *még azzal a fasz lóval is szarozzon az ember, tod kinek kell...* és: *fogok én szórakozni vele*. Egyszer az egyik kocsis – sötét pillantású, fiatal legény – valami homályos múltból támadó, keresgélő mozdulattal, talán nem is akarva, magához ölelte a fásult, közönyös ló fejét, valami maradék, ottfelajtott szeretettel, esetenül és szánalmasan.

Százaz... – mormogta neki.

Calosoma sycophanta

Xyrex gigas

17

43

Az iszonyat, a valódi iszonyat, ha valami alacsonyabbrendű kerül fölültre, ha megfordul a sor, ha fejtetőre áll a világ. Ha Györgyöt győzi le a sárkány, ha a kis hal eszi meg, tudjuk, a nagy halat. Ha nem úgy történik, ahogy *meg volt állapotva*, amikor cseréptörésnek kellene lennie, amikor nem ér, így nem ér, amikor nem erről volt szó. Amikor a helyzet méltatlan és igazságtalan, torz és megalázó. Mert úgy van rendjén a dolog, ahogyan a tyúk kap fel gilisztát, bogarat az udvaron, ahogy a róka viszi szájában a pockot; ahogy csirkét, disznót öl az ember, lelkében nem, csupán praktikus bajlódva vele fogást vesz; fog, tart, szorít alkalmasan, s nyisszantásra, bökésre, csapásra keres helyet. Dolgát végzi; hát hiszen ezért van a disznó, a csirke és a liba; igen, a nyuszi és a bárányka is, ugyan, ne csacsiskodj már, gyerelem. Ilyenkor nincs tapadóssá fogalmazott, néven nevezett szenvedés és halál, ahogy valamiféle víg és derűs munka, kacagtató hempergés, mókás lecke a Rejtő-figurák csontzúzó, apokaliptikus verekedése is. A rossznak, alacsonynak jár amit kap; nem verik, kínozzák, dehogy, ő a magátét kapja meg, lakol, pórul jár, úgy kellett, úgy kellett, káposztába hús kellett – óvodás csúfondárossággal szemlélhető a bűnhődés, nem csorbul a rend, nem sérül a szimmetria.

A vízaknákat ősszel meg kell szabadítani a gáztól, ágaktól, a csapokat elzárni gondosan. A fedelet jócskán belepte kora tavasz óta ez-az; finoman megkapaszkodó mohába szervesült fogóját megszerezni, kihúzni már csak leguggolva, odafigyelve lehet. Lassan emelkedik fel a nehéz vaslemez, kicsiny gyökerek szakadnak, föld pereg le a résen a vaksötétbe. Mások laknak ott, mint idefent. Rizsszemnyi csigácskák tapadnak a falra sokan és magányosan. Szürkések és mozdulatlanok – helyükön vannak itt. Északi lejtők, vízmosások, vízaknák gyakori sokfogú magcsigái, négyszázkilencvenhat-bé. Hűvös van. A csapok és emeltyűk bolyhosak és puhák a lassú, nyirkos és esendő élettől, pókháló csüng a sarokban; még ott is, igenis megszötte valaki. Legalul a holtak fekszenek; üres csigaházak, pók, és egy idegen világból, egy erős, fenti valóságból érkezett futrinka. A fakó, néma és lassú szívverésű alvilágban furcsán kemény, fekete és fényes, még holtában is magamutogatóan és elszántan jelenvaló; talán most esett le ide, amikor kinyílt a fedél, a nehéz vaslemez, ami alatt, igen, mintha lett volna még egy pár.

Hogy felegyenesedem, újra a napfény, őszi és fáradt, de odalentől érkező káprázatos és vakító. Igen, ott vannak a futrinkák; körben a perem alatt még négy fekszik holtan, hanyatt és hason, fényesen és valóságosan. A piszkálásra lidércesen idegen, bogártalanul puha, alig észrevehető mozdulat felel; megbököm újra – ernyedt és omlatag ívben hajlik el a kemény kis fej; fehérség villan fel mögüle és mozdulat. Piszkálom és lökdösöm; már szét akarom szedni, tépni, szaggatni, hogy tényleg úgy van-e, hogy igaz-e, lehetséges-e, amit látok, hogy zsúfolásig van tele a nemes és fekete bogár romlatlan fényű teste kicsiny, penészfehér, vak kukacokkal.

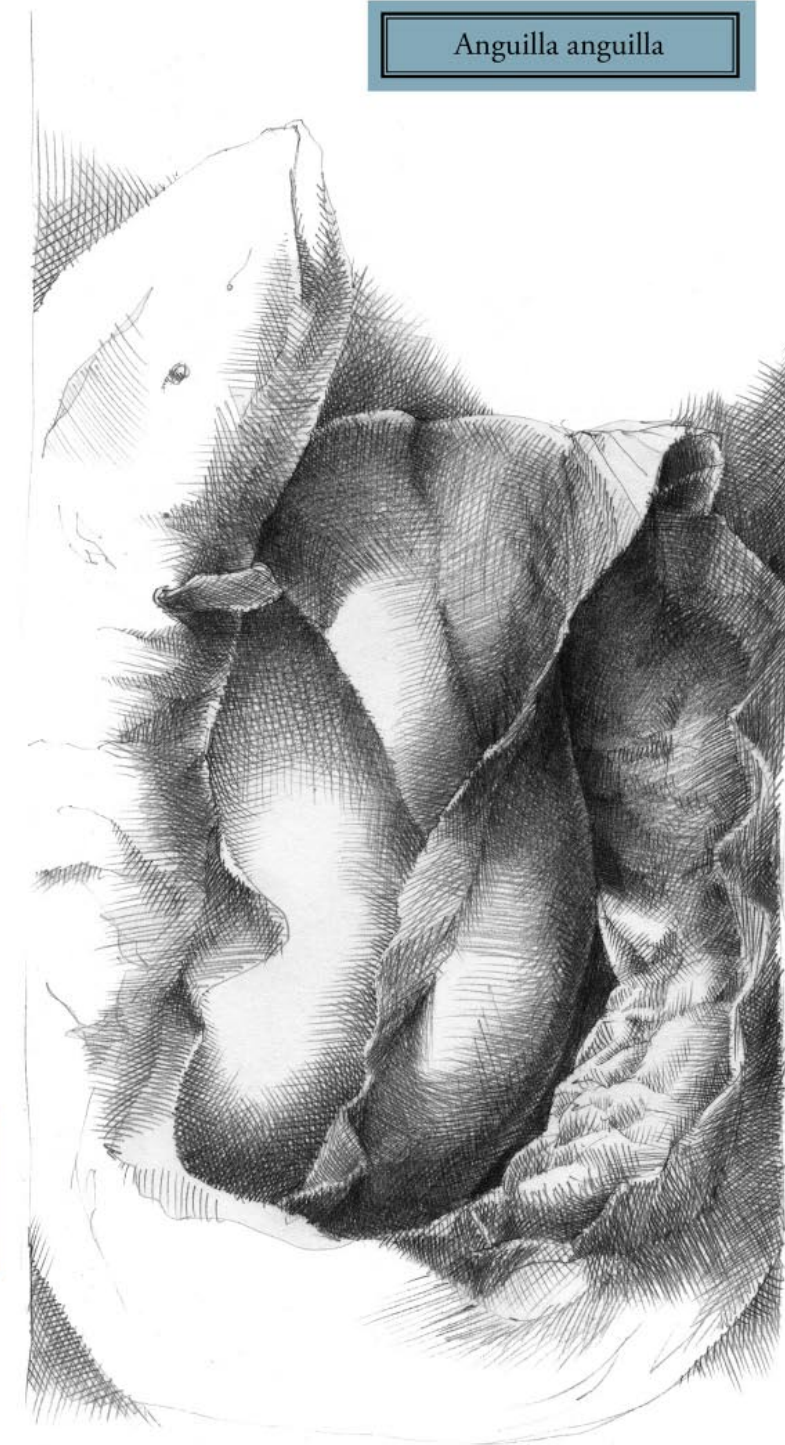
Úgy töltötték ki, réstelenül és ízről ízre, mint a gyűlölet a gondolatokat, mint egy család estéit valami megnevezhetetlen szégyen, megalázóan és orvosolhatatlanul. A Féreg lakmározott a páncélos lovag tetemén, a Kígyó győzött le valami fényeset és erőset, a lágy és ernyedtt lett úrrá a szilárd felett. Még a szánságom is dicstelen ilyenkor.

B. Pisti tanított meg angolnát nyúzni; apukám mutatta, ő mindig szokott hozni angolnát, tudod, finom nagyon. Piszkos kis kezével kísérve gyors szavait magyarázott, mutatta és mondta, mintha csak figyelmemet megőrizni, odabűvölni lenne a legfontosabb, most ő tud valamit, most ő mondja nekem, elmeséli és megtanít; oda kell a fejénél fogva szögezni egy fához, ághoz. Szavaiban csúszkál a hal, kezével tartja, szorítja és üt. Szemében az akkori, délutáni napsütés; apját bámulja és csodálja, a sikeres halászt, az élelmet hozó erőset és nagyot, a szakszerű mozdulatokat, a hozzáértést, a folyamatot. Hogy a dolgokhoz érteni lehet. Az izgalom és csodálat átüt az azóta eltelt időn, hallgatom, és látom, ahogy a rendőr törzsőrmester „körbevágja a nyakánál a bőrt, és a hasán végig elvágja a farkáig” – a síkos bőr apró szakaszokban áll ellen a késnek, mint a bonctermi nyitány staccatói – óhatatlanul tolulnak fel a szétszedés, lefosztás keménykötésű, hűvös és formalinszagú emlékei, még a prosectura körül és az angolna körül ólálkodó macskák is ugyanazok talán. – A farkáig, és akkor a nyakánál meg kell fogni a bőrt kombinált fogóval és – szétesik minden, felrobban a figyelem, és kétfelől véres, visszavonhatatlan emlékek közül hahotázva zuhanok ki a főre; meg se próbálom elmagyarázni a zavart és furcsálkodó kisfiúnak a kombinált fogó elképesztő, arcul ütő, gyanútlan realitását, a színfalhasogatást, hogy derült égből, és antiklimax. Hogy a legmélyebb borzadály fenekéről előtántorgó részeg kapus a Macbethben kismiska a kombinált fogó mellett, a kombinált! istenem, *kombinált fogó!*

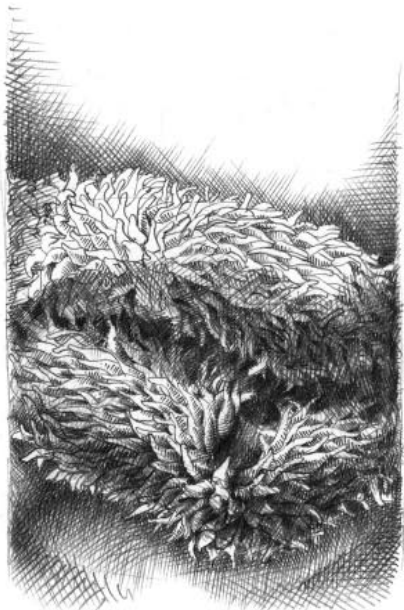
Igen, a rendőr törzsőrmester az angolna nyaknál körbe, aztán hosszan végig, kereszt alakban Atyának és Fiúnak bevágott bőrét kombinált fogóval fogta meg és húzta le. A dolgoknak neveik vannak. Súlyuk, vastagságuk, színük és szaguk, meg lehet fogni, használni őket, és nevükön nevezni – *kombinált fogó*. Más és más fontos mindenkinek.

Kékszemű, szőke, kedves és szépséges kislányomat elfelejtett lisztért, olajért, ki tudja – küldtük a közértbe. Ruhája piros, szeme csillag, keze mozdulata búzamező, lépte csilingel, hangja bársony. A kedves, régtől ismert pénztáros néni (hozzá állok, még ha hosszabb is a sor, mint máshol, csókolom és hogy tetszik lenni, vagy: rég láttam –) másnap reggel mosolyogva, kicsit büszkén (– lám, megismertem, tudom, hogy a magáé –) kérdezte-újságolta: a maga kislánya volt itt tegnap *egy ezressel*. Kombinált fogó.

Anguilla anguilla

Aeloidia papillosa

Tiszta falú, világos üvegben, szekrény mélyén eldugva; homlokráncolva, hunyorogva még kivehető a szürke félhomályban zuhogó eső. Ablakok, szoba belső tere, s az utcai erkély választja el a kályha tetejére gubbaszkodott kisfiútól; szemben a gimnázium kupoláján kékes-ezüst fényben csillogó bádóg, a falak sárgája idegen világosságban, hideg; – tudod, ilyenkor a fénynek is át kell jönnie előbb a felhőkön, vízen, és ahogyan a víz is kékes, emlékszel, nagy akváriumokban már látható... – hogy azért. Olyan hatalmas viharok már nincsenek; soha nem láttam a villamossínek között-fölött, keskeny járdasziget-szabta mederben örvénylő, rohanó áradatot azóta. A kályha, a soha be nem fűtött kályha, mikéntha bútordarab állt okkersárga gömb-lábain, a faltól kicsiny távolságra. Tetején a szoba mindenkor rendeltetésétől függően bőröndök, rongyoszsák, fonalak és mappák, vagy tört fényű zöld vonalakkal futtatott, egyszerű ritmusú nagy cseréptál virággal és gyertyatartó, – a cseréptálban erős acéldrót-karika, négy sarkán függőleges tüskékkel; záloga a tál évenkénti, adventi átlényegülésének, gyertyák kerültek rá olyankor, vasárnaponként sorra-rendre meggyulladó gyertyák, körben fenyőgally – bőségtál almával, narancssal, dióval és fügével. Ez a tál volt egyetlen részese a karácsonynak, amely év közben is jelen volt és szem előtt; volt benne cigaretta – *Mátra* – lapos kék dobozban, kendőbe bugyolált sült gesztenye, forró sült krumpli, vagy fűzfakosárban vidékről érkezett illatos alma. A kosarak ősszel érkeztek, mindig egy, és egy mindig. Este került le róluk a vastag spárgával sokszorosán odakötözött fedél, egy sor alma, egy sor fű, körte és dió; lassan terítette be a konyhát az illat és a biztonság – *most már minden jó lesz*. Van jó sok alma; a kosárban, a visszakerült fűben középen egy, a legpirosabb. A zöld tál füillatú és almaillatú, vagy narancs és fenyő; hogy a kályhára felmász-hasson, a kisfiúnak le kell vennie előbb a tetejéről és letenni, vigyázva, tisztelettel és baboná-san. Az asztalra kerül, az ablak előtti nagy és festékes asztalra, a kisfiú felmászik a pokróccal kuckóvá, fészekké bélelt sarokba, védettbe és homályosba; zuhog az eső, az ezüstös, csendes és lassú; az üvegben jól látható a kinti túlvilág. Az üveg – ablak vagy befőtt ez is – felületén finom vonalakat rajzolnak a ferdén futó cseppek a kisfiúnak, az asztalon az ezüst fényben a zölddel csíkozott tál, benne karácsony és vesszőkosár, gyümölcsök és illatok; *most már minden jó lesz*. A kályha tetején a pokrócok fészében meleg van, a tálban biztonság, alma és füillat, a polcon, a tiszta falú, világos üvegben jól kivehető az egyre mélyülő délután, a szürke fény és a zuhogó eső.

Rendetlenül sokféle üvegekben sorakoznak a szagok, a mindenféle szagok: kötődve egymáshoz, képekhez és helyekhez, hangokhoz és ölelésekhez. Bonyolult kis rendszereket őrizgetnek az üvegek, egyikben az alkohol – mesélik, az oroszok kíméletlenül leitták az iszapszínű állatokról; emberi alkatrészekről is, igen, irgalom... kölnit, tisztítószert is, látták sokan – az alkohol, az ihatatlan, élvezhetetlen alkohol szaga hurcol magával bogáncsként rátapadt zenét: Händel – Saul, egy kórusrészlet; és egy szobát, tábla a falon, asztalok, és a szekrényekben, a három nagy és a két kicsiny szekrényben a preparátumok százai – üvegben üvegek – állatok, *Sphaenodon punctatus* és *Aeollidia papillosa*. Alkoholszagban alakot ölt a fény és a zene, az ablakokon vadul és forrón bezuhogó fény, mely lassan szelídül lidérces gyíkárnnyékokkal, éles reflexekkel, emlékekkel és mítosszal ízelt derengéssé a szekrények múlt idejű mélységeiben.

Erős és egyenetlen falú üvegben más fények is illatoznak: magasról csorognak a templom hűvös és magas világába; ha megfelelő szögben áll és néz az ember, megláthatja az oszlopok során a ritmikus beszögellésekbe támaszkodó emberek háta által megjegyzett – bepiskolt, lekoptatott, elzsírosodott – felületeket, az átlagos magasságú és testtartású emberek örök jelenlétének foltjait *A. M. D. G.* Az üres templomban, az istenszagú csendben felfedezett elszíneződés esendő kézjegye, a jelenlét, a hit és az idő gyámoltalan szintvonal; délelőtt van, kora tavasz, élesen, szinte süvítve húz be a fény a magas és öblös üvegbe – nyáron a függönyöket leeresztve kell tartani. Jácintszag szivárog még az alkohol mellé a márciusokból, a születésnapjácintok szaga, a teknősök üvegéből csorog talán, vagy a ballusztrádós kis asztalka üvege alól. A születésnapra, a tizedik születésnapra kapott rövid életű kis ékszerteknős színes ceruza és jácint mögött, csudálatosan célszerűtlen, addigra sokszor megfontolt és nem értett üveg biliben, köveken és tiszta vízben lassú mozdulatokkal fordult a kisfiú felé. Megőrizhetetlen kis élete jácinttól bodzabokorig ér, bodzabokorig, ahová eltemettem, és ahonnan kiásni soha nem sikerült – a bokor sem volt többé megtalálható, a hinták, a homokozó és a mászóka szögét sem lehetett felidézni többé. A színes ceruzák szaga is megvan még, üvegén füzetekkel osztozik és vonalzókkal, radírral, és festékekkel; ÁPISZ-szag, ceruzahegyezés – FEHÉR SZAKA. Egyszer, nyaralás közben felrémlt tizennégy otthoni forint, fiókban, iskolatáskában, meleg kabátban felejtett forint emléke, élesen és bizonyosan, és rögtön utána, hogy ÁPISZ. Hogy ott. Hogy majd ott fogom elkölteni, jószagú és kincses ÁPISZ-ban a tizennégy forintot, amin az egész világot meg lehet venni, amiért mindent nekem adnak, radírt és illatot, színes papírokat és hegyezőt; mint vevő megyek be majd, és jogosan, magától értetődően, másod-sorban szívom be a levegőt; – írószer – így, rövid i-vel mondták, s ez a szó is felnőttek volt, titkos és illatos.

K. Pista bácsi mosolyog, fölényesen talán, vagy tudósan: vonakodva felelget – *dimetilketon* – mondja végül, hogy abból van a ragasztó, a finom csillogású műanyagfelületeket azonnal felmaró, de erős és gyors ragasztó, amivel a tompán zörgő dobozokban lévő csodálatos repülőgépeket kell összerakni. A *Polystrene* feliratú kis tubusokban, vagy apró üvegekben lévő ragasztó, az izgató szagú. Aceton, igen, mondták. *Aceton*. De a szaga. Az mitől van? És mi-ből van az aceton? K. Pista bácsi vegyész, csinált láthatatlan tintát is egyszer – *dimetilketon* – mondta kedvesen és bizonytalanul. Repülő és ragasztó szaga: az alkatrészeket összetartó

Cottus gobio

kusza műanyagváz az öntés nyomaival; – *dimetilketon* – talán címke ez az üvegben, talán tartalom. Mellette másik üvegben benzinszag, erős és idegen: Krakkó illata, akár sült krumpoli, akár hermelines hölgy. Dömös kék illata május elsején, nádasok és fenyvesek, eső, és zsíros fekete föld, meg márga. Talajmintagyűjtemény, poros faládikában, a címkék sarka felhajolva, letörve; lösz, laterit, homok. A felnyíló tető alól az idő szaga árad, por és csend volt benne. Öntéstalaj. Terra rossa.

Az isten nevét két veréb írta a levegőbe, ahogy egyszerre és vízszintesen repültek el balfelé, lomb, kémény, terasz mögül, a jelre váró, megneszült pillanatban. A verébi üdvözlés kerete a koszott, odvas ablaktok; később megpótolgatva, fával-glettel dédelgetve, lefestve, barnán se fiatalabb, alkalmasabb; az odatévedt matrica az egyik osztás zugában (Arlberg Strassen-tunnel, és kép, zölden, kéken) csak aláhúzta, igazolta a vigasztalan lejártságot. Kéménytől, fácskától durva téglafal mögött eltűntükig a két előzménytelen veréb örökre otthagya nyomát a keretben, kezem malteros, műtermemet építem piszkosan és éhesen. A nap szemből, mintha csak a jel háttereként; szememmel és értelmemmel egyaránt hunyorogva, hitetlenül és elkáprázva állok egyedül az alkalmi katedrális tengelyében; vastag, durva üvegen át, szál-

ló cement mögött bizonytalan körvonalakkal láthatók a jelek és a megváltások; glóriák, sárkányok, trón és svasztika, vasúti vizele falába karcolt ősi és névtelen rombusz, feszület és feltámadás. Ararát hegye, amnesztia, szalmaszál. Verebek.

Olykor, gyakran vagy sem, történnie kell valaminek, hogy folytatódhasson az idő. Jel, mozdulat, megbocsátás vagy parancs kell, amire-amitől aztán újra lehet, amitől nekilódul a dolog, döccen vígan és dévajul, vagy elszánt-nehézkesen; cammog, hömpölyög, ugrándozik, irányt vesz és fellángol, tűnődik, csillapul. Jelre rontottak egymásnak a halak, s dőfődtek ki-úttalan tökéletességük legcsúcsán egymásba, hogy farkuk álljon csak ki már a leendő hal-an-gyaltestből; földre, s égbe lépő halistenné jelre váltak nyolcan, tizennégyen vagy harmincan, mint Szimurg, a Madár; nyolcan, tizennégyen vagy harmincan, hogy váljanak úszóvá, nyellessé-bojtossá, vagy törzssé és farokká; *Latimeria chalumnae* 842/b; jelre, hogy jó, tovább.

Fekete kiskutya a jel egykori iskolámban a tanári szoba előtti folyosón. Barnult-kopott tablókát nézegetek hosszan; csend van, tanórak folyosóra szivárgó csendje, az ablakok előtt fáradtan ismétlik jelenlétüket az orvosi rendelők, kerületi tanácsok és személyzeti osztályok osztott levelű szobanövényei – filodendron? – oldalt, szemem sarkából épp hogy látható a kutya, ahogy szalad felém a folyosón, puli. Inkább csak hallok a körmök többszörös koccanását a kövön és a szapora lihegést – örömteli, vagy acsarkodó? – látványnak csak fekete lobbanás a folyosó homályos végén a második emeleti, lehetetlen puli. *Canis familiaris*. Kétezer-negyvenhat. Az odafordulás hirtelen pillanatában véget ér a futás, koccanás és lihegés; nincs kutya, nincs rohanás, hogy is kerülhetne oda ilyesmi. Jel volt csak, amitől folytatódhatott a valóság; a puli előtti és a puli utáni idő ízülete volt, túlnanról beszüremelő, fekete és izzó indulatsugár. Úgy tűnt el, mint a szerelmespár az áruház előtt, a kirakat előtt, melyben a kisfiú az áhított repülőgépeket bámulta sóváran az esőben, az összerakható repülőgépeket; Airfix 72 scale, tompa zörgés, dimetilketon; *Captain Scarlet*, *Angel Interceptor*. A lány – vastag és puha prémgallérral – szépséges és elkényeztetett; ápolt és piros körmével – folyosón puli – kedvesen, kényeskedően, szerelmesen nervóz eréllyel és szaporasággal kocog az üvegen, hogy ott, ott, nem látod? Hogy a kék mellett az a kisebbik, istenem! Mert valami más is lehetett a kirakatban, nem csak a repülő, s a néhány hajó; valami más is, ami a lányt érdekelhette, s lassan, persze, a fiút. Hogy a piros körmű kéz mozdulatára, a gyors, csúfondáros kocogásra a kisfiú odanézett, hát se távol, se közel, legyen bár zebra vagy kapualj, csak az eső töredezett fényszilánkjai az utcán, s a repülő.

Az időnek jelek kellenek, hogy folyhasson tovább, a valóságot nógatni, taszigálni kell, vagy megsimogatni füle tövét tanácstalanságában, mint a pulinak. Verebeknek kell röppen-niük a megmeredt pillanatokban, megengedhetetlen puli szalad a gimnázium folyosóján, lidércek közül bámulják a repülőgépeket a kisfiúk, füst száll fel, és üveg pattan szilánkokra a nyári délelőttök forróságában. (A függönyöket leeresztve kell tartani. Én szóltam.)

Akik szembe jönnek velem az utcán, nem bizonyos, hogy láthatók hátulról is, akik a kapualjából kifordulnak, az udvarban üldögélő öregember számára láthatatlanok lehetnek, s akiket ő láthat belépni, nem az utcáról lépnek az ő szemébe. Alkalom szülhet embereket, odaillő fantomjait a szituációknak, alakokat, akikre lehetőség támadt; pillanatra, végigsétálásra két sarok között, kötelező lehetőség az élésre, visszavonásig, kölcsön. Az utcazaj maradéktalanságához, tökéletességéhez szükséges sérült, és félig alvó értelmű mondatfoszlányok kimondására, az aggodalmas és megfélemlített kis gondolatocskákra az örök többes szám harmadik személyről, hogy *mondták...* és: *most engedik* – vagy: *emelik ezt is...* – előbukkanak valami elképzelhetetlen díszletraktárból, túlnani tartalékból a nénik, csajok, öregurak, apafejek, muksók és kisfiúk; és pulik, persze, néha pulik is. Kidolgozatlanok és szétfolyók; lazán, trehányul, épp hogy csak kurta feladatukkal ízesülnek a világba, a képért, a zajért, a helyzetért, a pillanatért; lazán, de elégségesen, ahogyan a vörösbegy hímjének elegendő egy piros vattacsomónyi vizuális inger, ahogyan a tüskés pikó ront neki az ovális, egyik végén szemnyi pöttyű plasztiklapocskának; hévvel és féltékenyen, haragvón és keserűn rohamozzák, lökdösik, tépik és cibálják; s avatják valósággá a hitvány és olcsó vattát, műanyagot; úgy jogosodnak a voltaképpen hányan is létezők közé; díszletként, közegként; pontosító-magyarázó jelzőkként, s a nagyobb felbontóképesség érdekében talán a mozzanat-jogú, tűnékeny lényszilánkok.

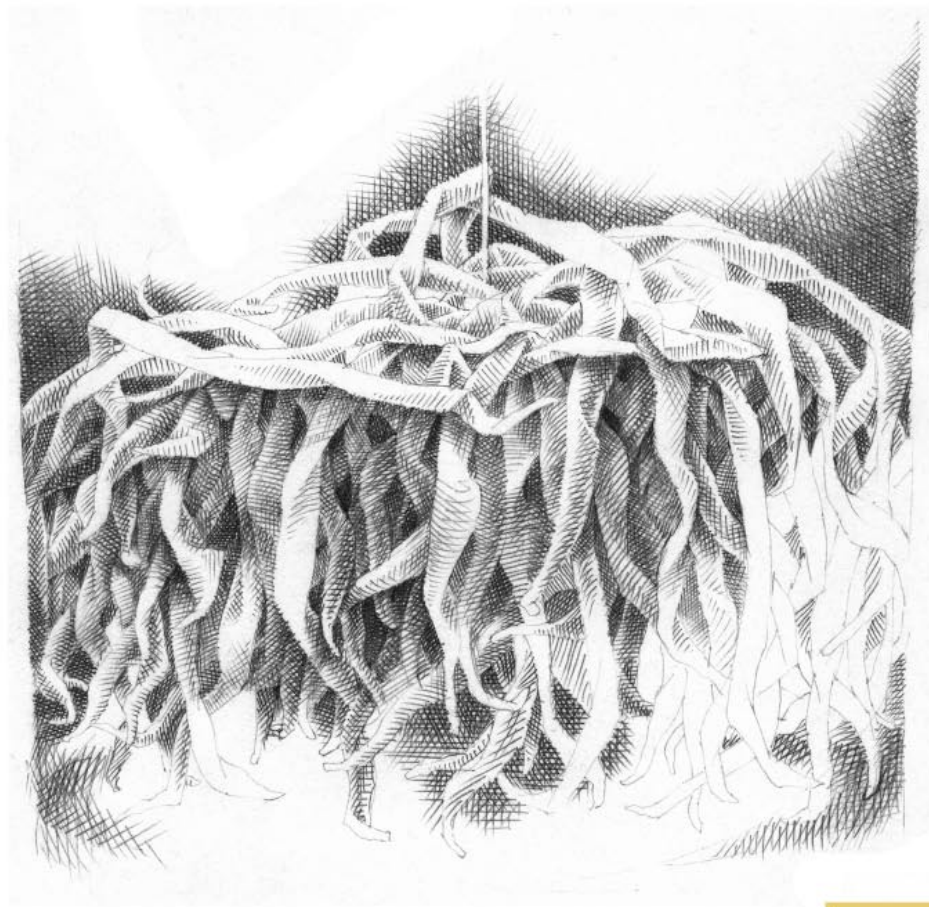
Mint a festő sarokba agarat; párkányt megülő-megtöltő szükséges almát, kancsót; kisaszszony kezébe legyezőt; bokrot, felhőt, könyvet és kardot kíván és parancsol, úgy teljesíti be a lehetségeségeket egy átható és mohó törekvés a maradéktalanságra, egy gazdátlan és szuverén stílusérzék. Lehet, biztos, hogy van valahol egy végtelen polc, s rajta üvegekben a szereplők, az alkalmasszülte figurák, akik mintha, akik szinte, akik épp csak hogy nem, akik csupán. Üvegekben áll az önmaga alig-tudata alatt élő, helyzet-sodorta humán plankton; üvegekben, melyekből valaki olykor kitölti a helyeket.

Ahogyan a két egységnyi széles, kék LEGO-darabka hiányzik a kicsi teherautó oldalához, s keresgélni kell utána a zörgő ládikában; ahogyan tócsa, olyan és akkora kívánczik szürke kő mellé dülőút kanyarulatában; ahogy tüsszentés követelődik elő gyötrőn és fontosan hunyorgás, fintorgó száj és könyörgő kéztartás mögül; ahogyan hosszú siratóének, újra és újra előtörő zokogó gyászdal elnyugvására vár reszketve az alaphangzat; úgy lépnek elő a rongyos és elegáns férfiak, öregasszonyok, suhancok és rendőrök, az aluljárók szögecselt, bogárfekete ministránsai, buszmegállóban hadonászva beszélgető kisfiúk, szatyros hátébék, káemkák, viájpik; üvegeikből, polcukról akkor és ott, úgy és addig, míg meg nem teszik a lépéseket, a mozdulatokat, ki nem ejtik a szavakat, ki nem szakad belőlük a kiáltás – *légyszíves, gyere vissza!* – meg nem töltik a telefonfülkéket, vagy csak nem jelentik-hordozzák derekasán, illőn ruhájuk kékes, sárgás, pirosas (vörösbegy, tüskés pikó – *Gasterosteus aculeatus*) színét, a kíváncsat, a nélkülözhetetlent. Hogy ki valóságos, hogy ki létezik tényleg, hogy ki tömör és valódi, mint egy sügér, nem tudni. Mondják, vannak módszerek, fogások, szavak, melyeket mormolni kell; főzetek, szembe dörzsölni valók, kihasználható pillanatok és alkalmak, amikor a tudó, értő és gyanakvó ember bizonyosságot szerezhethet. És talán iszonyatos magányt. Vigyázni kell.

Sphaenodon punctatus

Anemonia sulcata

65.a

Sárvíz bugyogásával, denevér röptivel,
görgeteg tövénél, alkony sűrűjében,
vérteshal farkcsapásakor, szürkület derekán,
csillag moccanásában, kőszirt peremén,
apró szárazulatnál, föveny tengerében,
felhő borulatában, madár rikoltásakor,
kőhas domborulatánál, barlang mélyiben.

Olyan füst-neve van – mondta a kisfiú, keresgélve és magyarázva. – Olyan füst-neve van. Tuma. Valami tuma. Tudod. Ősállatos könyvet lapozgatunk, vérteshalakkal, s az ezer szaurusszal. Páncélok, szarvak, karmok és tarjakok, pikkely, pajzs, agyar és porc: kétéltűek uralma, és hüllők azután. Rajzok és kövek: szélről a nyavalyás vízikígyó, mintha csak odavetett szalagocska, miegyéb; középen már a Triász aktuális csúcsmo­dellje vigyorog öntelten és veszélyesen – innen nézve, tőlünk, túlra már inkább szá­nalmas és esendő ő is; köves-kovás szikráiban, levitézlett, odvas acsarkodásában, túl sokszor bevált kegyetlenségében már lejárt és ismerhető, mint a kövér, kései kommunisták.

Ha itt állna az utcán, akkor éppen benézhetne az ablakon. Nagyon valóságos, nagyon hihető viszonyítások, akárha újabb és újabb pofon. Igen. Nagyobb. Ha az autónkra rálépne, egészen széttaposhatná. És hát akkor gyorsan ki kellene ugrani belőle, ha látnánk, hogy arra jön. Vagy indítani, és elmenekülni talán, de milyen gyorsan szalad? És utolér-e egy autót? A végső megoldás egy olyan szűk utca, ahová nem tud bemenni a Diplodocus, ott biztonságban lennénk – persze vannak kisebbek is (– és azok vérengzők?) Viszonylag gyorsan beszéljük meg végül az időtényezőt. Amikor mi, addigra ők már rég nem, akkor már csak jóval kisebbek, igen, vadak és veszélyesek azért, de mások; hozzánk foghatóak, vállalhatóak, ismerősek.

Olyan füst-neve van. Nem jut eszébe valami hatalmas állatnak a neve, hallott róla valahol, óvodában, múzeumban. Valami tuma. Tuma. Ismétli a szót, mintha kavicsokat kőkerítésen. Tudod, olyan nagy. Tuma. Pontosan el kellene helyezni ugyanis elbújt nevű kincsét a nagyság, a veszélyesség és az idő irdatlan távlatában, megbilincseletlen skálákon, ahol nyájasan interdiszciplináris, éneklő seregben zizeg jaguár és béka, kaméleon és hangyaoroszlán, szirén, sellő, Triceratops és kentaur, farkas, vérteshal, apja elgázolt macska-rajzai, s a medvék és fókák. Meg tuma. Valami tuma. Olyan füst-neve van. Nagy. Tuma. Magát biztatja, vagy engem, ahogy kis kezével kényszeredetten markolássza a levegőt, mintha kifogyott öngyújtót szikráztat az ember; meg kell hogy gyulladjon egyszer, még egyszer, már a nyelvén van a lángocska, a név, valami füst, tuma. Segíts már, olyan nagy. Nem tudható, milyen kapcsolat létesül ilyenkor figyelemből, akarásból, szeretetből és ágaskodásból. *Mammut* – mondtam-kérdeztem lassan. *Mammut*? És a boldog, megkönnyebbült igen után a kérdések, a hogyha, a képest, a mikor és miért: az ősember eddig érhetett neki, akkor még nyíl se igen; talán veremcsapdákkal, talán dárdák és hatalmas kövek; a húsát, persze, és talán a bundáját is; nem, ma már nem él, sehol nem él, régesrég nem él, olyan füst-neve van. *Tuma*.

Octopus vulgaris

Proteus anguineus

A víz hideg és nehéz, nagyon mélyen van, lent, hosszan és szerencsésen kell húzni felfelé, nehogy magával súroljon zölden lángoló dús és vastag mohát, sötét földet, és mesebeli vörösbarna táglakaparékot. Nem, tulajdonképpen nem helyes odamenni, veszélyes – mondták; magával ránt, felcsap. *Felcsap* – a felnőttek igen jól tudják a fizikát, az impulzusmomentum borsódzó hátukon futkos, jól látják maguk előtt a szilánkokra tört kis állkapcsot, amit a felrepülő, csak félig töltött, s kezecskéből kicsúszott vödör a felső peremével: – és hegyes drótok is, meg szálla. És persze az a korhatag tákolmány, a káva, perem vagy csak palánk; bármelyik pillanatban bedőlhet, megroppanhat. Visszatérő érv még, hogy az a víz a tehenek itatására való csak, hiszen látod, azokat hajtják oda, ugye: végül az ernyedt, szalmaszálnyi, elfogadhatatlan *túl hideg, különben is, és te annyira ki vagy melegedve...* – felcsap. Ivás közben a vödröt kicsit, nagyon kicsit megdöntve a peremen felbukkan ködösen a szó; a vödör felcsap katonának, parádés kocsisnak; vonzat ízesül a szó finom bordázatához, ezért érthetetlen a hallott gazdátlan kifejezés. Felcsapni *valaminek* lehet, akarattal, szabadon, egy vödör hogyan is? A suhanó, reccsenő szörnyű ütés, a *másik* felcsap nem létezik; a rudat erősen kell fogni, a vödröt tele kell merni ott alul, megbuktatni derekasan, mint a tehenes bácsi; a lendület kicsiny irányítással már a káva szélére is állítja, s aztán csak lábujjhegyre kell állni, és inni, inni. A vízen a fényes félhold külső pereme éles és kemény; a belső, a csapzott haj vonala szabálytalan és elmosódott. Néha felvillan a szememen megcsillanó, vízről szemre, vissza, s megint felém, hozzám, nekem vert, tángált fény; a szempillák képe különösen, vadul éles és valóságos, mint évek múlva a szemüvegemben, ha hátulról süt a nap.

Először én iszom mindig; Gyula, aki még kicsi ahhoz, hogy vizet húzzon, utánam; neki se szabad. Minden nap iszunk az öreg kútból, a tehenészetből jövet esik útba, a tehenészetből jövet, ahol legyek vannak, hatalmas és meleg tehenek vannak, fontos illatok, és egyszerű, boldog megoldások bonyolult tilalomszövedékekre. Egészen hiányzó, vagy csak félig betört ablakokon fényoszlopok rajzolódnak a száraz alom szálló porába, végtelen csend és béke árad el mindenben. Ülünk a szögletesre préselt szalmán az illatba metszett fény rácsa mögött; apám mutat kicsiny falura a dombtetőről, Zalában, látod, ez a csend – mondja. Almafácska lehetett, ami alatt hallgattuk, a levelek közt a nap, akárha Molnár Gáborra az őserdőben – *Lombrés* – írta egy-egy helyen. *Lombrés* – állítmány, időhatározó, vers és történelem. Abilio puskáján, avaron, apám bicskáján, tehenen fénycsík táncol, a kút felé tartunk, tilosba tilosból. Víz húzok, Gyula a kútágas tövébe pisil, ezt odaátról, a másik fél részéről nehezményezik általában; visszacsurog, visszaszivárog ugyanis a kútba, nem issza meg a tehén – éppoly irreális kifogások, mint a felcsap. Elszabadul, visszaszivárog, nem issza meg, felcsap. Le vannak szarva. Gyula pisil, kristályosodik körülöttünk a rosszság. Csúnyán beszélni sem szabad.

A Bűnben nyakig kell merülni. Megmártózni benne, belefekedni. Nincs megállás. A vödör a káva szélén áll, Gyula a nadrágját gombolja, mindenre elszántan és igenis.

Lóbasz... – mondja tájékozatlanul.

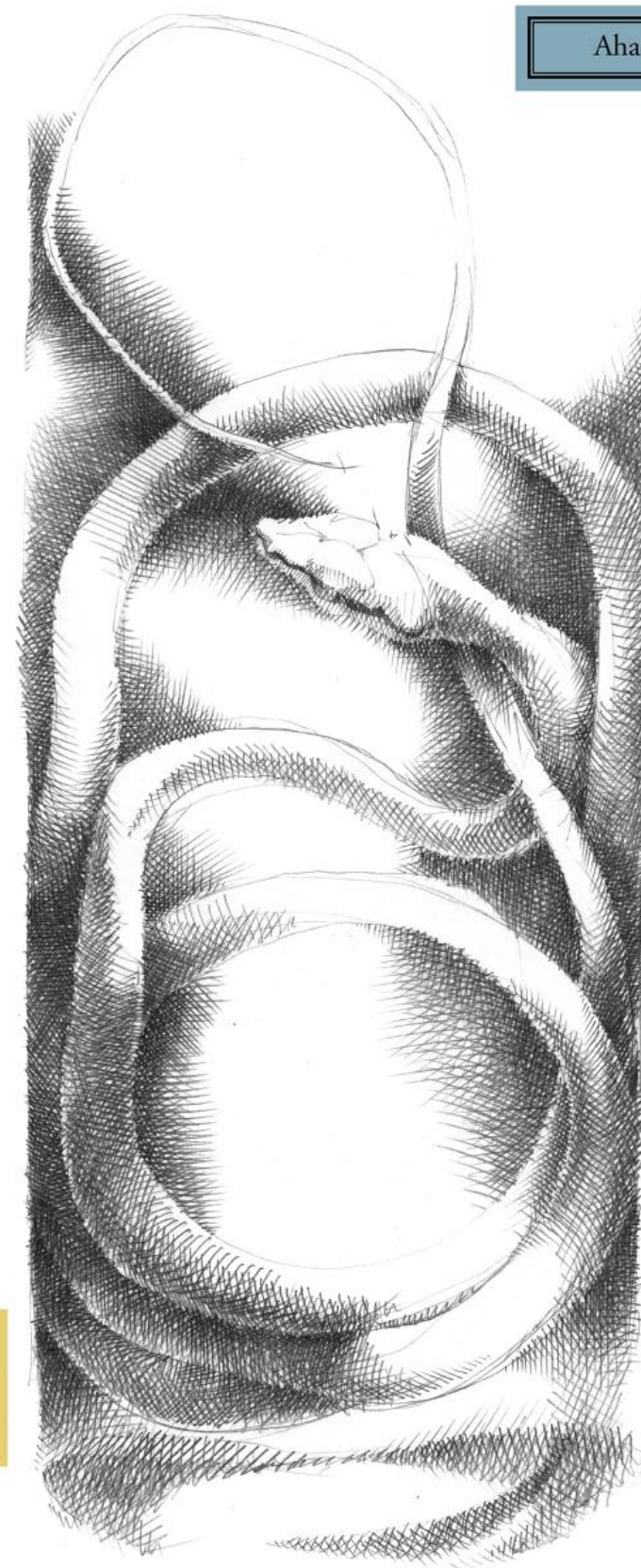
Sötét szekrénykében, mestergerenda alatt sorbarakva gonosz gonddal üvegcsék várnak nyugodtan és tettekésszen, akárha zsákmányra, áldozatra. Poros válluk szürke bársonya alatt kínzó frissességgel mutatkozik tartalmuk a függőleges üvegfelület mögött; apró fehér darabkák, denevérfog. Mellette vörös macska szemének csarnokvize, aztán barlang legmélyiben foglyul ejtett levegő. Tigrisbajusz és darázsfullánk. Kisfiú először levágott szőke haja. Akasztott szűzlány sírjánál holdtölte éjfelén, lábtól szedett rögök. Patkánykarmok, múmia-por; ördögfejet mintázó, szilveszterkor fröccsentett ólom, jobbra tekeredett csigaház, hollót ölt sörét és búcsújáráskor Szent György bal sarkáról lopva lehasított forgács. Bagolykarom és mandragóra.

A szekrényke alján, kicsiny fadobozban nem fakuló tintával írt szavacskák bolyhosra hajtogatott cédulákon; írástudatlan, amúgy írástudatlan kezek rutinos és kiírt vonásai. Visszafelé írott Miatyánk, Üdvözlégy. *nemA eartson sitrom aroh ni te cnun subirotaccep sibon orp aro ieD retaM* ... Megvan egészen hibásan, portugálul is ugyanez. A papírok között, alatt, mintha csak zsebpiszok, püspök levágott körme és hóhérvóteldarabka. Legalul fekete gyertyacsonk és fél denevérszárny. Rendetlenség van, karcos hangú, lassú rendetlenség. Oldalt kis könyvecske az alkalmakról, időpontokról, helyekről és engesztelésekről; mozdulatokról, irányokról, távolságokról és szünetekről, amik nélkül nem, amik fontosak. Hogy Pünkösöd előtt a harmadik pénteken, éjféltől tizenegy perccel; hogy keresztútnál; hogy száraz homokra szórva, s a háta mögé. Meg hogy az élő vakondot csak amikor már zubog, és hajnalban hét cseppet a miseborba.

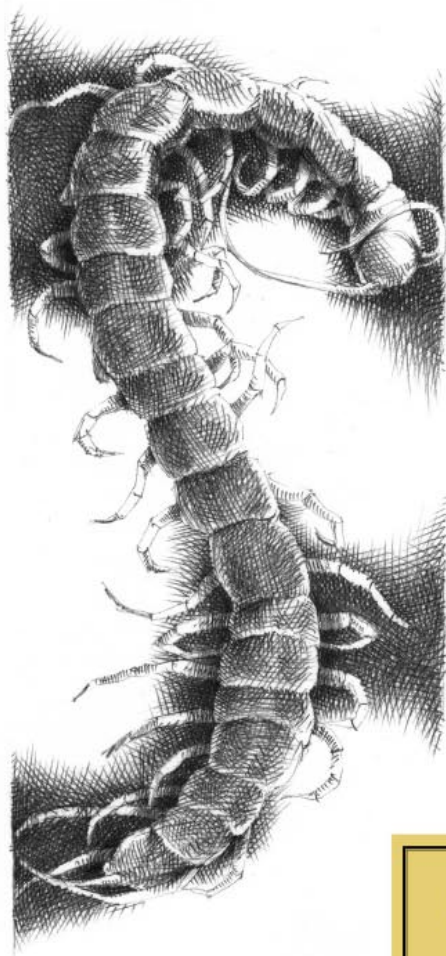
Túlfelől akartuk elhagyni a temetőt az enyhe estében, talán csak késő délutánban; Halottak Napja táján már korán van sötét. Elöl takaros kerítés; beton és rács; még amikor az új művelődési otthont építették, hogy nézett volna ki ott mellette, hogy csak a fák, meg az a régi, odvas – futotta új kerítésre még, s betonoszlopos, széles, halottaskocsi-nyomtávú kapura is. *Feltámadnak.* A két katona bizonytalanul lép be a narancs ragyogásban úszó temetőbe; Halottak Napján a hely jóval elkötelezettebb, a látogatás most sokkal inkább állásfoglalásnak tűnhet, hogysem bizonyosak lehetnének, szabad. Hogy nekik szabad ezt. Kimaradáson, egyenruhában, a kocsi helyett ilyen klerikálisat, ilyen katonához-méltatlant. A sírokon gyertyák mindenütt, az estében felszálló finom ködöt érett narancsfénybe csontosodott, mozdulatlan emberek magyarázzák; gyertyafényben szürke, megkülönböztethetetlen színű virágok, csokrok és koszorúk a silány síremlékeken, műkö- és betonkockákon; lakótelep.

Csak hátrébb, ahol már a gyertyák is gyérebbek, a virág is ritkább, válik lassan temetővé a temető. Itt-ott már fakeresztek is, a kő őszinte, kopott és mohos. *Kalpados István, nyugogyék békében.* Koszlott kis mécses világít neki még negyed órát talán. Requiescas. Túlfelől akartuk elhagyni a temetőt, ahol csak a fák, a maradék sövény, s keskeny, kellelten rések rajta, a lassan elfeledett ösvények döféspontjai. Hirtelen, forduló mögül tűnt fel a keresett kijárat, amin a katonák, állást nem foglalva, a holnapi kimenőért semleges katonák távozni akartak. Egy gyertya állt a földön, a kitaposott ösvény-mivoltát lassan feledő, keskeny csapáson, erősen és parancsolóan, ősidők óta és érvényesen. Halottak Napján temetőkert hátsó kapujába gyertyát tegyél. Könyörögjünk.

Ahaetulla prasina

Scolopendra cingulata

247

És a Sorokba ne menjete be az idén. Amika fájós karját behajlítva, maga előtt – mint mindig – tartva; a mozdulat kicsit fitymáló, kicsit mentegetőző, lemondó és lényegtelen – az ajtóból szólt hátra még; (ja, jut is eszembe; ja, és még valami, vagy: mit is akartam mondani még...) – és a Sorokba ne menjete be az idén. Mert a gyerekek bele szoktak menni a Sorokba.

A hatalmas park végénél folyt a Sorok, aztán a legelőn át, végig, az ezeréves tölgy közelében, a kidőlt fa mellett, s ahol a part már meredek és szakadékos, akkor már ott a Rába, a gyors, a hatalmas és veszedelmes. A Rába elnyel. A tán még térdig se érő Sorok tiszta, fényes és hideg határvonal volt mindig, határa a parknak, a játéknak, az ideátnak. Jó, de a Sorokon túlra ne menjete, és: persze, csak a Sorokig. A víz a gyermekével birkózó apa kíméletességével és gyengédségével, de világosan és mégiscsak éreztette erejét, ahogy a domború köveken billegő kislány lábát hideg és habos pontossággal húzta lefelé, a kanyarulat felé. A Rába, ahová a felnőttek jártak horgászni – éjjel legkivált; s hajnalban vagy reggel visszatérve oly különösen, vígan és frissen voltak fáradtak, ahogyan csak az egész éjjel horgászó emberek, mint az illatozóan, ropogósan tiszta, de vasatlan ágynemű – a Rába távoli volt, haragos, túlgyors és túlvészélyes. A Rába ereje nem az apáé; felnőttébb, véglegesebb és ellenséges volt, terhes az óriásharcsa rémével, az örvények fenyegetésével, és a praktikus felemlegetett korábbi tragédiák felfoghatatlan homályával. A Soroknál kell maradni, a Sorok átlátható, az elszabadult, elsodort gumipapucs utolérhető; kis patak, kis óceán – „minden arányosan hozzám”. Kecskékák ugráltak a vízbe ahogy a part felé csörtettem, szitakötők inogtak a kő mögé torlódott, ideges uszádekon, lassú és érthetetlen kecskerák zöldesen, barnán kő mögött, szélborzolta vízen csillanó fény alatt, évmilliók tébolyító csendjében, *Astacus leptodactylus*. Pau Amma. Óceán, kicsi óceán. Háromszáznegyvenkilenc.

A bőrönd fölé hajolva felpillantó fejmozdulatra, a felvált szemöldökre, a nyaralni most érkezett, kicsit fáradt, de kíváncsi és tettekre kész törzsvendég megütközésére már csak mintha – és nyilván – sokadszor: a bőrgyárról mondott valamit, hogy ott följebb, Kőszegnél talán, vagy Sárvár; hogy igazán nem szép dolog, hogy a szennyvíz, meg valami vegyszer; hogy nem jó belemenni, már a horgászok is, meg a KÖJÁL, és büdös is, nagyon.

Térdemben kicsi izom ugrál, szaladtam, szaladtam a partig, lihegek, az izmocska rándul, megint, megint. Meleg van, a bogyók pirosak; félúton az öreg gesztenyefa odvába, sötétbe, mélybe marék szénát dugott valaki, szakadt matracból mint afrik, tarajos. A víz nyálkás és szürkészöld: a pestis első vakondtúrása csak bosszantó kis pattanás, az első „büdös zsidó!” fejcsóválva felejthető el. A Sorokba ne menjete be az idén.

Pontosan ismerhető az az időpont, ahonnan már úgy számítható, hogy elkerültem otthonról: otthonról, s nem félelmeket, megrendültséget, bizonytalanságot és bánatot. Dolgom sok volt akkoriban, vélt, valós, ál- és pót-dolog, az élet sürgős lett hirtelen, zajos és toronymagas; addig, azelőtt nem kellett folyton, szakadatlanul megfelelni – elérni, kivédeni, megragadni vagy elkerülni, ahogyan a szorongást, és otthonról, igen. Mentem a sok dolog után, utcán napsütés, nyár és a többiek mind; siettek ők is, az emberek, hiszen nekik is, vélt és valós, pót- és ál: olajozottan, gördülékenyen, ahogy mindig is, és szinte magától történt minden, helyesen és megszokottan, s mindenki otthon volt benne, – ahonnan elkerültem. Hogy megálltam egy pillanatra, kirakat előtt, vagy csak a háztömbök közti egerúton lezuhanó fényfog peremén. merre is előbb, és mi közelibb, fontosabb? – hirtelen apám hangját hallottam, tisztán, megszűröl kiabált valaki – „légyszíves gyere vissza!” – valakinek, vakító égből, színes, nyári utcán, egy működő világban az apám hangján, s így nekem, nyilván: sürgetően, kérve, kirobbanóan, mint a sírás. Aztán ez a sírás tornyosult énkörém, szemembe ment – ugye – valami, dörzsölöm és ömlik, még fel is néz az ember ilyenkor, csettintve, idegesen; honnan hullik itt ez az izé, bogár, mégiscsak sok, vagy mi... aztán már csak a kapualj sötétje, a kukák, a hűvösség, s a lakónévsor mellé rozsdafoltot növesztett rajzszöggel odatűzött cédulák; szigetelő kisiparos ajánlkozik, meg ablaktisztító és ószeres, 463-869, este. Kapualj sötétje, sírás és sírás; jó idő eltelhetett, míg újra az utcára léphettem, és másokra ismét hasonlítottam. Ekkor tudtam meg, hogy – máshogy, más miatt, másféleképpen – az apám is bajban volt akkoriban; valaki valakinek kiabált az utcán.

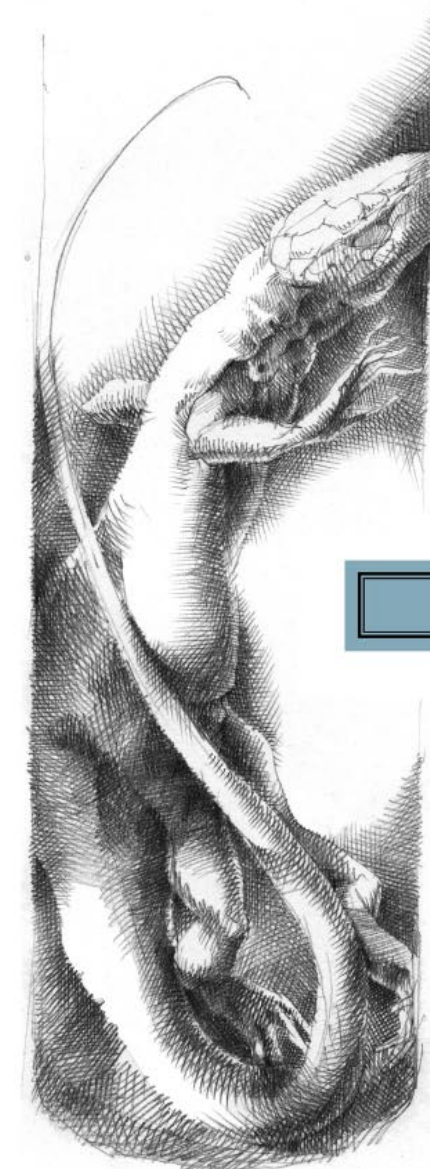
Varanus salvator

A színészek amúgy is üvegekben vannak, nagy, közös üvegekben, szerepük üvegeiben, ruháikban; fent, széles polcukon, szavaik és fényeik mögött. Ruttkai Éva néni hangjának fáradt bársonyára emlékszem, amikor mosolygósan, épp csak felmerülve valahonnét, ahová utána nem láthatok, kérte el a kisfiú biciklijét (új, felnőtt, piros és csillogó bicikli, büszkeség és tulajdon), hogy a faluba, ahol a szállásuk, s hogy reggel majd korán; késő van úgyis már, s hogy: (ugye?) Óvónéni volt, jóbarát, kislány és királynő; soha úgy az óvodások műsorának éltes és álnok Csipkerózsikái, soha úgy senki más. Őmögötte narancs a napnyugta, őmögé, mellé simul a százéves platán s a kastély; pislogok a vakító kísérettől, üveg, kavics és fák. Narancs fényben tolja a biciklit, egyre kisebb; a kapunál felszáll, gyanakodva, furcsálkodva, bizonytalanul a nyeregbe.

Csúcsos kis ablakokon esik be a fény a hófehérre meszelt lépcsőház falaira, a görcsös, tompán barnásszürke, a szabálytalan fa lépcsőfokokra. A falakon, ahol csattan a nap, a keskeny ablakok engedelmesen felfekvő vetületei ragyognak, aztán elcsorog a fény, jut mindenhová belőle; negyed tizenegy után három perccel (persze csak ma, egész évben csak ma az egyszer), a fordulóban, beszögellésben, magasan és mellékesen megvillan a kicsiny pókháló is. Sötétben mozdul valami ott fönt, cipő, nadrág, s már ott áll a patakzó, zászlóként csattogó napsütésben, mellére az ablak torzult lángolása, mintha kitüntetés; Szindbád még az előbb is, s mindjárt, tüstént megint, csak merre van a végé, kisfiú? – zavartan és reszelősen, aztán kicsit bosszúsan is talán, hogy nem tudtam azonnal megmondani, mert a mi szobánk az első emeleten van, itt fönt nem tudom, és ide csak a fény miatt, és tessék jönni, ott, az az, igen – a káprázó, fényáztatta szem még a jól ismert lenti folyosón is őrizte a lángoló képet; üvegben örökre megmarad, tiszta, készségesen felragyogó folyadék ölelésében a sötét ruhás Latinovits, ahogy belélep a fénybe, a pillanatba, a jelenetbe.

Művészeti főiskolák találkozásán kedvetlenül, kiábrándultságra jó, legjobb okkal ténfergek Szentendrén. A képzősök, az iparosok, meg még ki tudja, mifélek; filmek mennek a moziban egymás után, ingyen és hadarva; mind jó egy kicsit. Színészek végül, emelvény, esteledik már, és reflektorok fényében, egyre szervezettebb fényében a napsütés helyett; valami Csehov, talán valami Csehov. Egyre gyorsabb minden, egy fiú körül történik valami, adóssága van, és pénz kell, sok. A szülők és nagynénik szeme fénye, reménységük, kincsük ez a csibész, ez a nőfaló, ez a gátlástalan lion, vivő, szeladon, gazember; diák vagy kadét? Anyját esetben, apját férfiasan mindent vállalva, nagynénit mosollyal, hitelezőt lefegyverző, bizalmas öleléssel – két vállra, könnyekig, tönkre és porba. Hogy vége mindennek, jóra fordult, megoldódott, s tán még egybe is kelnek valakik?; elsőként ő lép elő, a diadalmas bonviván; fiatal, tehetséges, kedvence addigra mindenkinek; meghajol, de pimaszul, s int inkább, csibészesen, pajtáskodva, cinkosan és lenézően; mosolya merész és hetyke; szemében hirtelen fény villan, a mosoly, a mozdulat, a gesztus megoldásaként, mint karikás ostor durranása; fény, érthetetlen és megindokolhatatlan, egy sugár Ruttkai Éva naplemen-téből, egy szikra a vakító dél-előttől, amiben Latinovits Zoltán gázolt a lépcsőházban; egy leírhatatlan kelléktárból kiporciózott csillag, kiszámítva és akarva, ahogy a hatalmas lopótökből süvít elő a hűvösen aranyló bor a gyertyafényben.

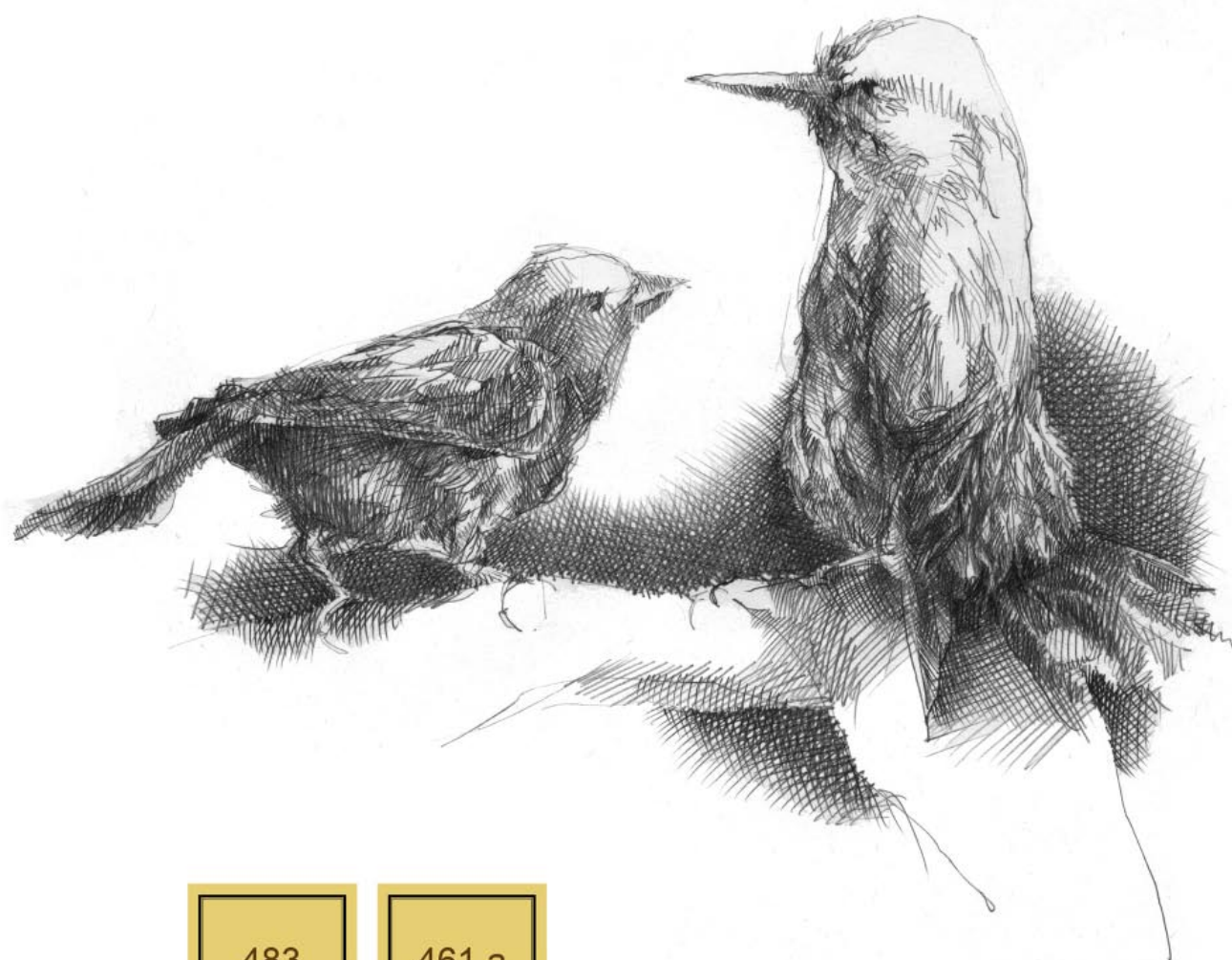
423.b

Lacerta viridis

Parus caeruleus

Sitta europaea

483

461.a

Barát-bácsi. Így gondolkoztam felőle valahogy; benne volt ebben, hogy felnőtt, hogy más, és birtokos örvendezés is, a kapcsolat, a barátság, melynek alsó végébe büszkén kapaszkodtam. Haray Dénesnek hívták; akár le is írhattam volna a nevet, nem csekély elégedettséggel az ipszilon miatt: Haray. A szembeni ház udvarán üldögélt, és egy csodálatos szer számmal, téglavörös gumikörtébe illesztett üvegalkalmazatossággal pumpált valami szert, hatóanyagot a szájába amikor már elviselhetetlenné vált a légszomj; szinte percenként. Szálkás fapadon, hason feküdtem mellette mindig, a föld éppen kislégy-karnyújtásnyira tőlem; amíg beszélgettünk, kavicsokat lehetett tologatni, és vonalakat firkálni a porba. Nagyon gyakran beszélgettünk, és soha másról, mint számokról.

Haray néni a pincelakás ablakában tűnt fel néha-néha, nem törődött velem, talán nem is tudta hogy vagyok – én féltékeny voltam rá; nem örültem neki, hogy a barát-bácsim ideje egy részében övele van, odalent, a piszkos konyhában. Haray néninek csak fölülnézete van a szememben máig is; kissé balról, ferdén, ahogy felismertem az elmosódott alakot, amikor egyszer odahajoltam, lenéztem, hogy mikor jön már ki az én barátom a padra, számolni. Beveszem a reggelimet – mondta ő akkor valahonnan az asszony mögül, a sötétségből, mely még jobban elmélyülhetett, amikor megjelentem az ablakban. Felfoghatatlan árny feküdt az egész jeleneten. Bizonyos, hogy Haray bácsi sokkal betegebb volt, mint amit akár ma is el tudok képzelni; ott lenni, a sötétben porok és cseppek lehettek, tabletták és ampullák; a csodálatos pumpát nyilván fel kellett időnként tölteni, reszketős, ügyetlen öreg kezekkel, kapkodva, hiszen sürgős, mert fogy a levegő, mindig kevés jut, és egyre kevesebb – lehettek hegek és kivezetések, torkolat és zacskó – beveszem a reggelimet. Fergetegesen viccesnek éreztem ezt a kifejezést. Vidám és remek ember az én barátom, mindjárt jön, csak beveszi a reggelijét. Biztos nem akarja kiengedni a Haray néni az udvarra; a gyerekeket a szülők, a barátaimat az anyukájuk nem mindig szívesen engedik ki az udvarra; jönne már ő is, de persze előbb meg kell reggelizni – én már reggeliztem. Hason fekszem a szálkás padon és várom Haray bácsit – egyszer csak ott van, zihál, és kapkodva nyomogatja a szörcsögő gumikörtét – hatszor hat? Harminchat – mondom rögtön. Harminchat. Biztos? Biztos. Nyolcszor négy?

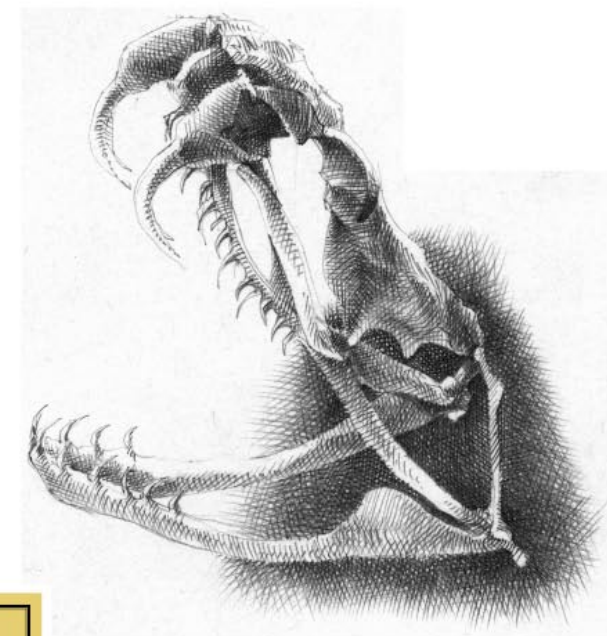
Soha semmi másról nem beszélgettünk, mint a szorzótábláról, vagy összeadásokat és kivonásokat kérdez, szigorúan száz alatt. Megfelelek a kérdésekre; valami mostanra már kideríthetetlen módon tudom már a szorzótáblát; *beválok*. Földig lógó karomban fokozódik a furcsa zsibbadás, meglendítem néha, ahogy időnként ide-oda kell billenteni a padra nehezedő, sajgó államát is. Gyér bokrok takarnak a járókelők elől, a mi oldalunkon sokkal dúsbabbak, különösen a felső oldal meredekén, ahol lappangani lehet. Hatvankilencből huszonhét?

Ülve és hasalva a szálkás padokon, Haray bácsi élete utolsó napsütéseiben, én szinte az elsőkben – egyre ritkuló kérdésekre talán nem is mindig helyes feleletekkel, mindenesetre együtt voltunk, valahányszor kiengedték őt az udvarra hozzám, játszani.

A bokrok ágain színesek a virágok. Tavasszal bomlanak ki a vékonyka ágacskák pirosan, rózsaszínűen, kéken, fehérén és sárgán – azt hiszem, nem létezik ilyesmi. A ház jobb oldalán töltés vagy magaslat vezet át az alapszintet a következő házhoz, kerítésnek is kell lennie benne valahol a sűrűségben. Toronymagasan borulnak fölém a bokrok, a nagyobb gyereke játszó-búvóhelyei; ha P. Jóska vállára állok, csak akkor nézhetek szembe a rengeteggel. Szeretett engem valamiért, ha bántanak, vagy veszély fenyeget, csak kiálttam azt, hogy *helló, Dzsó* – mondta néha, és hogy ő akkor majd rögtön ott terem; – na, hogy mondod? *Helló, Dzsó* – és hosszan elnyújtva a végén, mintha füttyjelet. Erős vállán állok, fokozatosan eresztí el a kezemet, majd a lábszáramat s a bokámat; kiterjesztett karokkal állunk háttal a nap-sütésnek az ablak alatt, kiált anyukádnak. A hang is megbolygatja a súly, a fény és a dicsőség sérülékeny statikáját; imbolyogva fürdünk a rémülettől ólmos elismerésben. Jobbra a bokrok – most furcsán felülről látszik a titkos kis őserdő – talán nem is olyan végtelenül hatalmas, mint amikor a kis tisztáson ültem benne, szemben K. Évával egy kövön, és kilógattam a nadrágomból a füttyülőmet. Ritkán és leereszkedően állt szóba velem; ha nem is volt olyan idős, mint P. Jóska, de azért nagynak számított – tízéves lehetett – kézenfogva húzott maga után a sűrűségbe, ahol egymással szemben két nagy kő hevert a földön, üldögélésre, tanácskozásra, vagy a miénkhez hasonló ájtatosságokra éppen. Miattam ne vedd elő a füttyidet – mondta rögtön, mikor leültünk. És hogy őt nem érdekli az ilyesmi, mondta még, amikor segített teljesíteni kívánságát a gombok és gumik között. Ülve nézte egy darabig, amire kíváncsi volt, s amikor a mozdulatlan némaságban már végképp nem értettem semmit, akkor felállt és elment. Délután P. Jóska vállán állok, a bozótost nézem – most nem is olyan hatalmas, mint amikor a kis tisztáson ültem benne, szemben K. Évával egy kövön. Karomat szétárom, ahogy alattam Jóska is, úszom a fényben, érzem nyakamon, vállamon a forróságot. Anyu elárnyékolja a szemét, alakja vakítóan metsződik a szoba sötétjébe; lelkesen dicsér minket, és hogy most már inkább tedd le, Jóska. A siker, a fény, a meleg és anyu hangja mind érthető és jó; a dolgok a helyükre kerülnek. P. Jóska erős kezével a földre tesz és összeborzolja a hajamat – *helló, Dzsó* – délután van, tágas és lomha.

Mi az a paráználkodjál? – kérdezem apámat –; paráználkodni? Kétszer annyi éves is vagyok már, mint amikor a lehetetlen, képtelen, színes virágos bokroknál laktunk. A Tízparancsolatban van ez a szó; súlyos és vádló, mint szinte az egész szöveg – sűrűn és lassan csorognak a szavak; atyád, felebarátod; és az ellenségesen fenékig ürített felszólító módok; megemlékezzél, tiszteljed, megszenteljed, paráználkodjál. Hogy azt ne. Mi az a paráználkodni? – nem alattomosan, nem a nyulat kiugrasztandó – nem tudom, mit jelent ez a szó, csak tartok tőle, taszít. Kis csend után – Amit a K. Évával csináltatok a bokrokban – feleli olyan kereken és biztosan, mintha egy almát mondana, mintha készen állna benne ez a válasz az azóta eltelt évek óta, frissen és keserűen. Nem tudom, hogy honnan tudja, de megrettenve és némán látom, amint átrendeződik a világ; a régesrég nyári délutánban bűn támad, és a megnevezhetetlen, homályos sejtések, névtelen, titkos okoskodások és próbálkozások, s az elfelejtett beavatás a tarka virágok között kárhozattá tömörödnek.

Crotalus adamanteus

Rejtelmes, tengermélyi vendégként, minden polcon, minden szekrényben kicsit idegenül bukkan fel néha emlékezetemben a vers, amit apám írt egyszer – még az sem biztos, hogy nekem. Barna fedőlapú, spirális, filléres noteszből kitépett kockás (*négyzethálós* – javította ki olykor fáradtan precíz számtantanárom a helytelen szót) papírra írta; felül a lyukacs-kál határolt borzas cafatok térbelivé nemesedett sormintája, lent az ügyetlen gyári lekerekítés. Kis rajzok voltak az írott oszlopok között: valami lény ült nyugodtan az ürességben, azután talán növények, s egy szék – többre nem emlékszem. A verset egyetlenegyszer olvastam csak el, – *Ebbe most titok kerül, mintha sámli alá manóka ül. Arany róka két kék luka, cukrot rágszál hód anyuka. Gyere ki, gyere be, szobám sárga szekré-nyibe bezárlak. Diót tömök orrodba, rigót ágyad végibe, és innen ki nem erisztlek. Ez lesz az a ti-titok.* – az egymás alá írt szavak tökéletes biztonsággal fészkeltek el bennem, mint az előrenyomtatott bélyeggyűjtemény-lapokon a nagyapámtól sorra-rendre megkapott, helyükre talált bélyegek. Ugyanezzel a különös biztonsággal engedtem hányódni a hitvány kis papírlapot holmim között; polcról, régesrég olvasott könyvből került elő időnként, s eltűnt újra – úgyse felejttem el, jobban enyém, hogyszem elveszhessem. Most, hogy már nagyon régen nem bukkant elő sehonnan, semmivel sem jut ritkábban eszembe, mintha fiók mélyén, dobozokban, levelek között akadnék rá – most kell a legkevésbé vigyáznom. A mondókák és kiszámolók túlélnek a könyvtárakat.

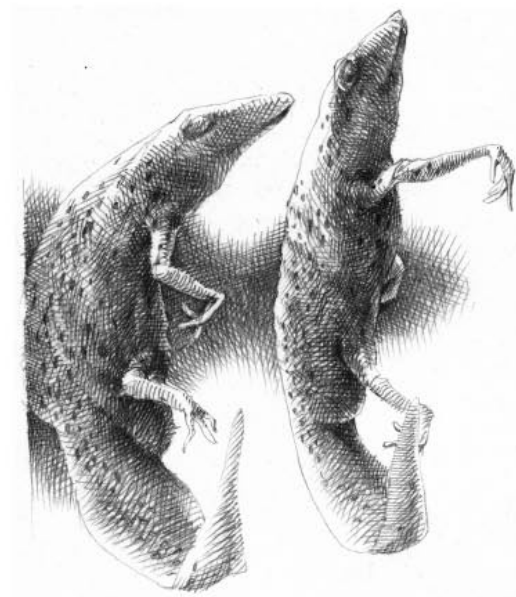
Szerelmesek jutnak ilyen előzménytelenül az Állatkertbe, ahogy az öreg házaspár kerülhetett ebbe a soktermű, ősi múzeumba; az enyémbé, és az Őslénytárba. Minden fény hiányzik innen, csak a tárlók hűvös neoncsövei világítanak, és a terem végében hörgő gipsz-Allosaurus mögött lenyugvó krétakori Nap; messziről jó nézni, hogy ne a bedobált aprópénzt és a partvist, meg persze a kopottságot – tízmillió éveket a negyvenegynehány helyett.

Szegényen és nyitottan álltak, szemben a Szilurral. Az üvegek mögött a tájékoztatásra mindig kész fossziliák, s mellettük szükséztű táblácskákon, törzsfa-szeletek mellett információ: az ősidőkről hirdetett, még bőven megbízható igazság. *Pörgekarúak* – mondta az asszony. Aztán csend lett egy kicsit, belegondoltak a dologba. Oda van írva, hogy pörgekarúak. Elég volt a szó maga, mint kicsi gyermekkorukban a bizonyára ritka savanyúcukor. Pörgekarúak. Ilyen is van. Aztán, anélkül, hogy a vitrin lakói közül akár csak megkísérelték volna megtalálni a nevezetést, az öregember szólalt meg, és azt mondta: *Állkapocs nélküliek*. Hangja, mint maga a felirat, csak jelen van, csak egy érintés, a bemutatott és megnevezett valóság köszöntése, ártalmatlan és áhítatos. És megint csend lett egy kicsit, amíg elfészkeltek bennük tágas békességben az állkapocs nélküliek, akik – *nohát* – vannak, mint a tűzifa, meg a kenyér, s az isten.

Csillapító, bólintó, öreg türelemmel vették ajkukra a címszavakat; *puhatestűek* – hallottam nemsokára, aztán: *tüskésbőrűek*, és: *tengeri sün*. – *Ez rendes, kerti sün* – mondta zavartan az asszony egy jelenkori, szárított példányra mutatva, mely megkövesedett ősei közt meredezett, otrombán és hívatlanul. Kerti sün. *Idetették* – felelt lassan az öregember, és továbbléptek a megtalált, megtorolhatatlan igazsággal. Lassan haladnak a tárlók előtt. Kentaur van az egyikben, pórázon kisfiú vezeti, beszélgetnek; lármás, délelőtti utca fényei villódnak az üvegfalon belül, nem hallatszik ki semmi nesz. *Emberlő* – mondja az öregasszony, aztán: – *gyerek*. Odébb, az Allosaurus naplementéjétől borostyánfényű folyadékban kerék alatt óriásvarangy vonaglik, kiomlott béle macskáé, nyúlé, sündisznóé; mellette rácsos ágy alatt kis, fehér farkasok. Polcon, lángoló, reggeli fényben patak fut, s az öregember azt mondja rá: *patak*. A sarokban boríték, bolgár bélyeggel, nekem – gyerekes betűkkel rajta a címem, az akkori, s még alul ügyetlenül: Hungária. – Levél. Kút. *Fehér szaka*.

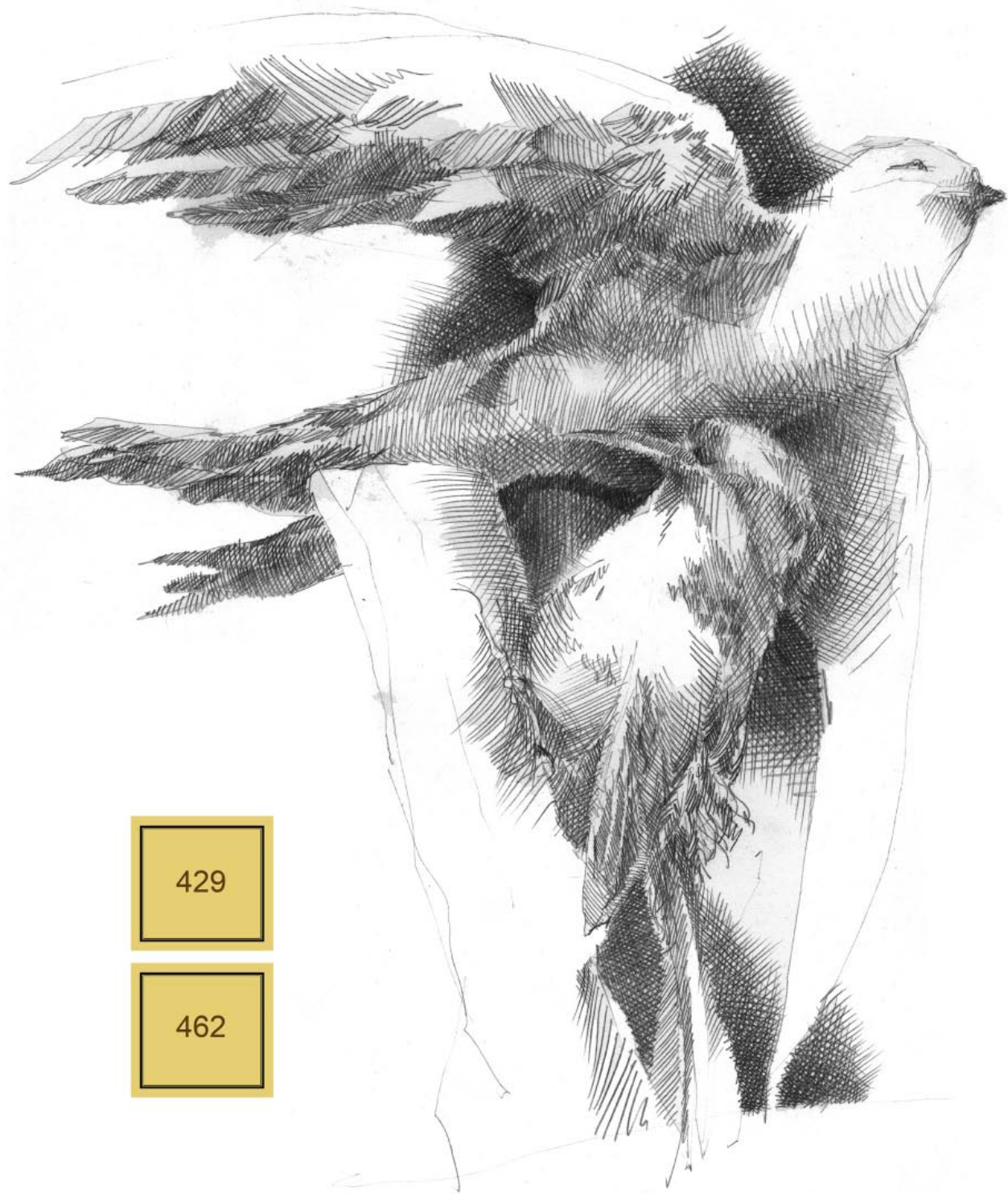
Lassan lépegetnek tovább, az egyre csendesebb, narancsos fényű folyosón.

Triturus vulgaris

Hirundo rustica

Certhia brachydactyla

429

462

Emlékszem egy néma házra, ahol jeges téli szél lenget hatalmas ponyvákat és fekete kátrány-papírt az üres ajtókon és ablakokon. A ház félig, vagy még félig se kész, vasárnap van, egyes-egyedül vagyunk apámmal az irdatlan némaságban, csak a szél suhog, és hébe-hóba csattan-nak egyet-egyet a felszegezett, odakínlódott, rongyos ponyvák a betonon. Mézüzem. Hogy ez mézüzem lesz majd. Meg még halványan, inkább másra figyelve valami pergetés, és talán tisztítás – mézüzem. Foltokban hó borítja a széthányt deszkákat, ácskapcsokat, törmelékeket és szemetet; a szerkezet tátongó nyílásain át halott téli cserjék, fűcsomók, hó és szürkesség – üresen, tartalmatlanul munkál, zümmög és fészkelődik az új szó, és lassan magára ölti, elfogadja, amit talál. Ebben a kegyelemteljes námaságban ágyazódott bele a valóságba egy másik szó is, hallottam már, de fedezetlenül, odvasan imbolygott eddig – *jégcsap*. Már erősödött a szürkesség amikor visszaindultunk, és akkor egy rozsdásodó, csálén, minek is oda-rögzített hosszú ereszt mentén megláttuk a jégcsapokat.

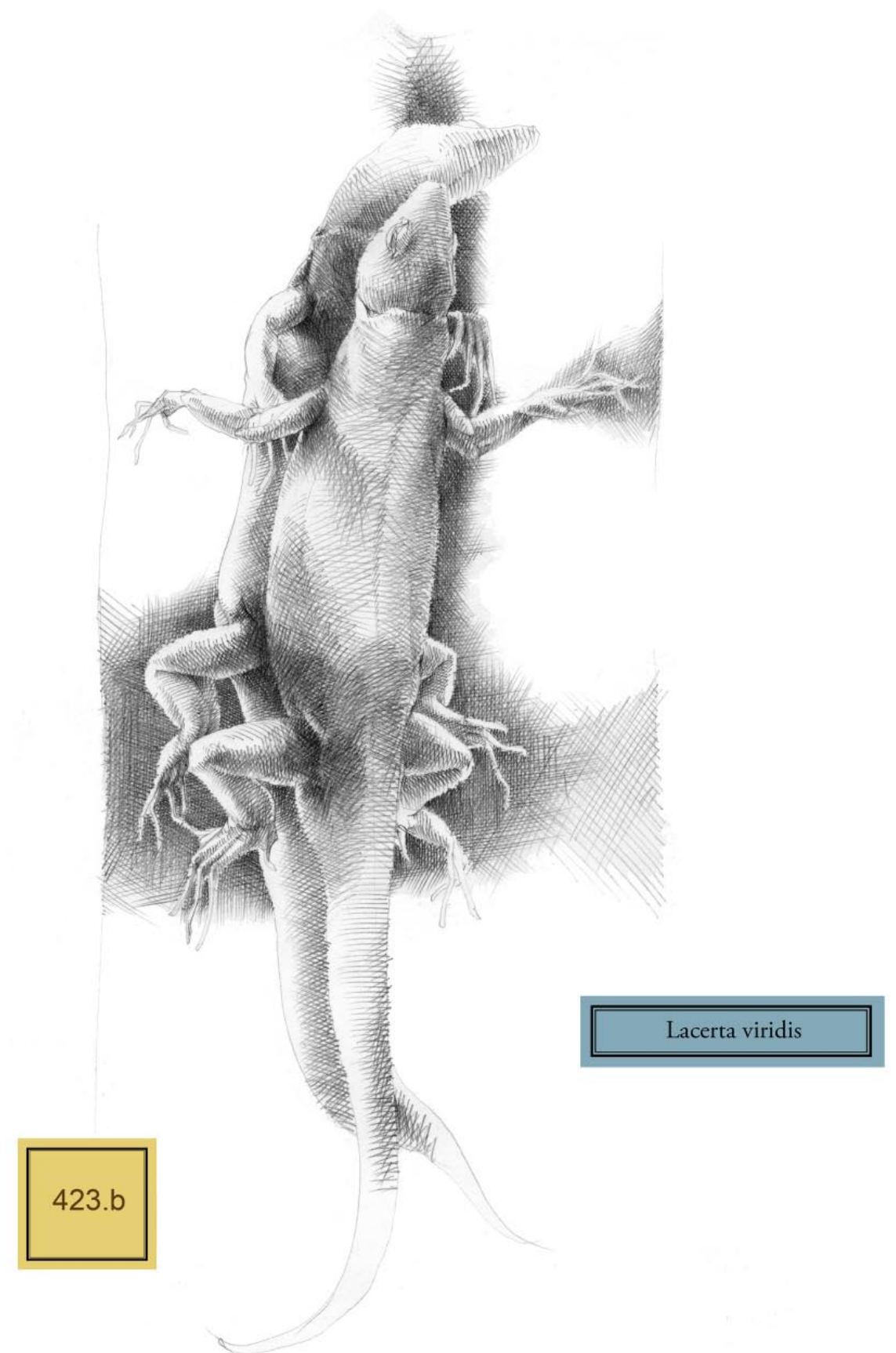
A vonatra emlékszem még, a koromfekete éjszakába látó ablakokra, ülök lassan visszatérő nyirkos kis melegségemben, kezemben érzem a sziporkázó, nálam is jóval nagyobb jégcsap súlyát és hidegét, és gondolkozom a hirtelen élénkségen, ami fellángolt apámban, amikor megláttuk ezt a csodát. A gondterhelt, felnőtt nézelődésen töprengek, ahogy aprólékosan vizsgálta az épülő házat; a neheztelésen – nyilván trehányul dolgoztak, rosszul és keveset –, a csenden, amelyben kényszeredetten tébláboltam és nézelődtem egész nap, a szürkének azon a mohafinom többletén, amely egy felhős januári délutánban egyszer csak megkezdte az estét; a harsányságon, amivel apám köszöntötte a néma jégcsapokat, s hogy fel-felugrálva tört le nekem egyet a magas eresztől.

Vedd le a kesztyűdet – mondta amikor odaadta. Nagyon hideg és nagyon súlyos volt a combvastagságú dárda; az erőtlen alkonyi fény narancs szikrái marcangoló fagy mögött, mázsás teher alatt sziporkáznak. Pár lépés után elejtettem a csodát, darabokra tört, s a felkavarodó hó tompa darája megvakította a törmelékeket. A vonat lassan és lármásan halad a feketeségben, élesztgetem és őrzöm a lassan visszatérő meleget, és tudok valamit a jégcsapokról. Mert úgy van rendjén, hogy amikor az anyák a kisfiúk kezébe adnak egy jégcsapot, azt mondják: – de vedd fel előbb a kesztyűdet. Az apák pedig levetetik fiukkal az apró kesztyűket ilyenkor.

A múzeumban, szekrényekben és üvegek mélyén idegen illatú üvegekben rögzülnek a pillanatok, állati testtartásokkal, fagyott gesztusokkal és megrendülésekkel ízelt idő fénylő szeletei. Lifttel jöttünk fel a harmadik emeletre a kislánnyal, – sárga papíron a vakciák mellett szabatosan fogalmazott jótanácsok, a belső ajtót is szorosan, meg ha esetleg megáll, vagy szokatlan hang – előadódhatnak a dolgok. A tárlók és rekeszek feliratainak jól ismert dísztelen és komoly betűi (Gensch? – P. Attila azt mondta: *Gensch*) kiszivárogtak ebbe a közvetlen aktualitásba, összeállni egy kicsit a hétköznapi dolgokkal hétköznapi dolgokká, futkározni; szünet van. Az utcáról hozott fény még visszhangzik a szememben, furcsák a mindig porosnak, fakultnak látott betűk így ebben a szemérmetlen, madaras világosságban a kislány szőke haja fölött, – most hoztam őt ide magammal először. Kicsit zavartan jön velem, kezemet fogja, a folyosóra kirakott, sokrekeszes szekrények mellett megyünk, majd kifelé jövet fogom megmutatni neki a híres vadász fényképeit, ahogy az elejtett elefánt emberi anatómiával még éppen birtokba vehető legalacsonyabb testrészén nyugtatja győzedelmes lábát, meg a néger kísérekkel kerek, jövőbe üzent csoportképet. Agancsok vannak még a falon, kapitálisak – mi az, hogy kapitális? – egy emelettel lejjebb, nyári narancsfényben a finom por ferde sugarait szeletelő rácsok mögött meredten áll a kitömött kafferbivaly.

A folyosóról fehér, repedezett festésű ajtón át lépünk be a szobába, kicsit feszesen, kíváncsian, de otthonosan. A kislány alig hallhatóan köszön a néninek. A szekrények ajtaja csukva, a homály ismerős, mint a szag is, és a csend. *Telefonál* – mondja a néni; – hogy V. Tamás, akihez jöttünk, akit még én se olyan régen ismerek, a kislány meg egyáltalán – hogy egy pillanat, telefonál. Halkan beszélek, megmutatom addig a szekrényeket, hogy majd ha kinyitjuk, csupa fiók, s minden fiók egy bogárgyűjtemény, hogy az ott az asztalon egy mikroszkóp, hogy belenézünk, igen, meg persze számítógép is, és mindig jön, csak telefonál. A csendes és idegen szobában kicsit közelebb áll hozzám, mint szokott, megszorítja a kezemet.

– *Ő pedig a fiam.* A bemutatás-bemutakozás áthidalja az egymást nem túlságosan ismerő emberek újbóli találkozásának pár percnyi döccenőit. Tamás a kislányhoz hajol, kezét nyújtja, mosolyog. A kapun való belépésünk óta az első élő mozdulat ez: alkohollal, rovartütkel, szárítással, gombaölőszerekkel, tűzzel-vassal megállított időből hajol ki ez az ember a kislány felé, hatalmasnak látszhat odalentről, hátában az ablak vakító négyszögével. A kislány kezét ad, alig hallhatóan, az eddigi csendbe és a mozdulatlan időbe fagyottan bemutatkozik ő is, és nem a saját nevét mondja, hanem az enyémet. *Makovecz Benjamin.*

Lacerta viridis

423.b

Dactylopterus volitans

Rajzok, metszetek és elmosódott, fakult akvarellek várakoznak az üvegek mellett, kíváncsiságra, figyelemre várnak, – fellapozásra, ébredésre. Súlyos a papír a megnevezhetetlen nedvességtől, vagy a portól – lehet, persze, hogy régen ilyen nehéz volt a papír is, hogy régen a tárgyak nehezebbek voltak. A fojtó por orromat csiklandozza, a papír bolyhos széle furcsán tapadós, súlyosan hajlanak a lapok a szekrény üvegajtájában lángoló fényben, ahogy a fény és a por csíkjaiban lassan lapozok. Itt vannak a képek, amikre emlékszem és amikre nem; amelyek csak álmok voltak, vagy csak valóság. Itt van a fehér szaka, a FEHÉR SZAKA, sose gondoltam volna, hogy ilyen. Fehérre festett ajtó előtt guggolok, vagy talán ülök a padlón – *törökölés* –, a székem lapja valahol éppen szemmagasságban. Húgommal veszekedtünk valamin, aztán ellöktem magamtól, kezében hagyva a zsákmányt, hogy menjen már, menjen, de ott marad, összegörnyed ültében ahogy lehuppant, és kiabál, jaj a hasam...!, jaj a hasam!... – soha nem lehettem biztos benne, hogy álom volt. Moziteremből igyekszünk kifelé a sorok között, anyám fogja a kezemet és húz maga után; gyermekkorom festett világának, lambériaburkolatos eleganciájának legderűsebb moziterme az álom felismerhető előképe – a vaksötétben használatos terem ügyefogyott dekorációja a felkészületlen lámpák-tól telhető fényben bűnbánó és magatehetetlen. Kifelé igyekszünk valami miatt, és nyirkos, béna rémület ül az embereken, – még a kezemben van a nyalóka, vagy szelet csoki, nem látszik tisztán, de lassan szétárad bennem a rettegés, és szűkülve sajnálom anyámat, amiért még velem is kezdenie kell valamit.

A könyvet borító portól szürke és száraz kézzel forgatom a lapokat, ujjam hajlataiban a bőr ráncai szokatlanul rajzosak, talán tisztábbak az árkok, talán csak egy kicsit nedvesebbek? A körmök alá és köré befészkelődik a pizok, jól látni a maszatos képen is ahogy az országút szélén ülök, és a vért törölgetem a lábamon. Az örökkévaló tehenek az árapály bizonyossá-gával és nyugalomával mennek hazafelé a délutánban, olykor megrúgják, megbillentik felbo-rult biciklimet. Valami igen-igen veszedelmes betegség képzele legyint meg ahogy szurtos ujjaimmal gyógyítgatom a lábamat, hogy most majd azt is kapok talán, aztán mégis fonto-sabb ennél a körmeim újonnan felfedezett minősége, a fekete és a piros üledékével leegysze-rűsödött, lekerekített forma – és szél is támadt egy kicsi, hűsíti a sebet és a hátamat. Most már csak haza kellene jutni valahogy.

Stadiont ábrázol egy metszet, telisteli a lelátó, fehér napfényben fürdik a kép. Lenn a pályán kereskedő áll, *kereskedő*, ez valamiért világos, a gyerek is tudja. Valami sportesemény szemtanúja vagyok, apránként derül ki, hogy résztvevője, s talán sztárja is. A kereskedő közepén a cél, a hossz, a lécs vagy a kapu, ki kell baszni vele, *kibaszni*, ez a feladat. Elöttem már jócskán voltak más versenyzők, amikor belépek, felujjong a tömeg, amúgy is jó hangu-latban vannak, *szépen helytálltak a fiúk*. Aztán átragad rám is a vidámság, kell a biztatás, tudjuk, olvastam már ilyesmit; érzem, hogy sodor a lendület, ötletgazdag vagyok és verhe-tetlen – megint, újra és újra *baszok* és *baszok ki* vele fáradhatatlanul, szikrázik a nap, és lassan felismerem a saját hangomat a hálás hahota áradatában. Eső esik, a lapokat borító vastag por először elnyeli, apró felhőcskék pukkannak ahogy a cseppek, egyik a másik után földet ér; a kastély falát borító évszázados borostyán egyszerre porzik és párállik a felhevült leveleket verő súlyos cseppek nyomán. Legkésőbb a nagy platánfa alatt, a pingpongasztal melletti száraz, védett terület lesz tompa barnásszürke, s a kinnfelejtett füzet megvetemedett lapjain kicsivel még járhatatlanabbak lesznek a képek, mire eláll az eső.

Rozsdásan, töredezetten meredeznek a fakószürke égbe a vasak, betonmaradékok és lemezek a ház fölött, ahova álomban járok haza néha, anyámékhoz. A ház lent ugyanolyan, mint mindig volt, aztán a megszokott liftajtó, s a szűk kis fülke – néha még mások is be-szállnak, a rég meghalt Vitrayék, vagy Babi néni a másodikról. Odáig, ahova én megyek, már nem jön senki. Sokáig emelkedik a lift, el-elakadva, lassulva, s oldalra is kileng néha, nem egészen érthető. Aztán a keskeny ablakon át az ég tűnik fel üresen, szürkén és hatalmasan, meg a vasak, a rozsdától szétmart, a színtelen szélben lassan ingó néma vasak. A lift megáll, most, még utoljára talán megbír a folyosó. Lépmi alig van már hová, s balra fordulva a régi lakás felé nincs semmi ott, csak egy darabig még a halott fémerdő, aztán csak a szél és a roppant szürkesség.

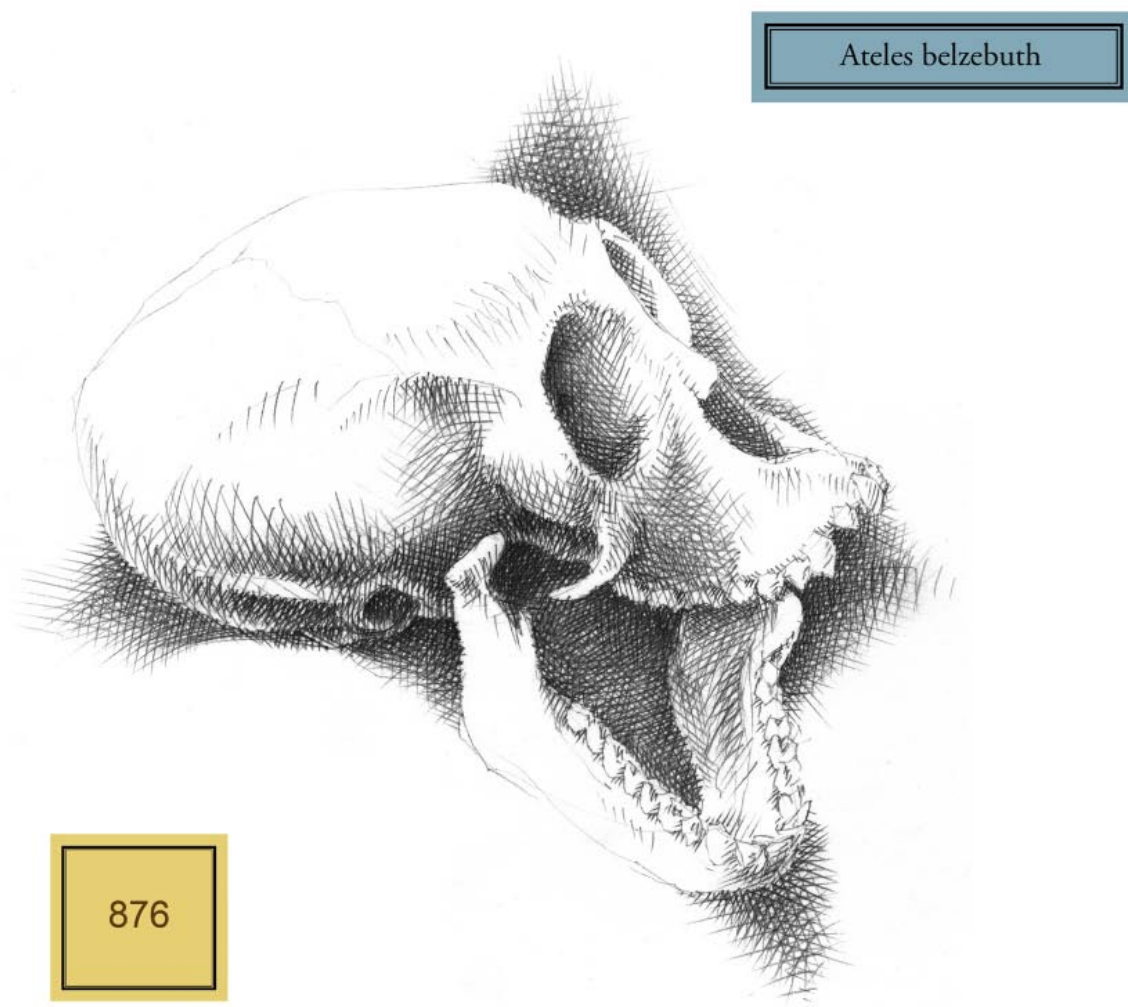
Talán hatszor vagy hétszer álmodtam ugyanezt életemben. Az utolsó álomban – eltévesztettem valamit, vagy felnőtt lettem – a kisfiammal léptünk be a liftbe, és jól tudtam ugyan, hogy mi vár odafönt, de nem szóltam neki; talán – mint mindig, mindig – szerettem volna, ha pontosan úgy tapasztalja a dolgokat, úgy találkozik velük, mint valamikor én. Inkább órá figyelve léptem ki a lemezesen foszló, porló vaslapokra, és mutattam neki, hogy hova lépjen, hogy vigyázzon – ezért vagyok. Hirtelen ismertem fel, hogy máshol vagyunk most. Hömpölygő víz partján, talán benne is, és a már jól ismert szürke tágasság örök szelénél is magányosabban, pedig soha nem látott, végeérhetetlen tömegben sodródva. A víz volt a tömeg, emberek haladtak egy ismeretlen irányba, némán és feltartóztathatatlanul. Aztán sziklák közé jutottunk, ahol talán több ágra is oszlott a nép, csak fogtam a kisfiam kezét, szorosán tartottam magam mellett, és hogy majd csak lesz valami, valahol majd csak lesz valami. Vízésés jött, suhogása az előző álmok örökkévaló szélfúvása, aztán kis kiugró a sziklákon, ahol kicsit talán nyugodtabb lesz, talán alábbhagy a rohanás, talán ki lehet találni valamit.

A kiugrón hatalmas ember áll elénk, kocsmatöltelék. Vállas, durva vonású: matróz – vil-lan eszembe azonnal – matróz. Észre sem veszem az első pillanatban, hogy most először megálltunk. Az óriás kinyújtja a kezét a fiam felé, parancsolóan és közönyösen; jobbával mutatja, hogy neki arra, arra kell mennie. A bénultságból lasan csontosodik elő a kétség-beesett gondolat, hogy most támadnom kell, bármekkora ez az ember, bármi is lesz a vége, mindegy, de megölöm, vagy...

Egyszer csak meredten megállok, világos minden, elviselhetetlenül, megmásíthatatlanul világos. Az idő maga volt a víz, melyben kézenfogva sodródtunk, bukdácsolunk idáig, s most egy angyal áll előttünk és saját utat mutat a fiamnak. A vízben, a szélben eljött az idő, nincs kit megölni és nincs miért, az angyal nem a matróz dagadozó izmaitól hatalmasabb mindenkinél. Mozdulni sem merek az ágyban, ébren vagyok, soha éberebben a néma, szürke hajnalban, és nyitott szemmel, kövé váltan nézem, amint az angyal lassan elvezeti a fiamat.

Esox lucius

Egymagam ülök a szertárban, a szekrények nyitva, lehet, hogy soha nincsenek így együtt, mindannyian ébren, csak ha én rajzolok itt, hosszú válogatás és töprengés után. Az ajtót bezártam, megszokott asztalomról elraktam a rovargyűjteményeket – vizsga lehetett, hogy ilyen sokminden maradt elől, vizsga, vagy valami rendszertani gyakorlat, ahol újra meg újra, minden évben meghatározzák a számozott üvegekben tűnődő állatokat. Mindig egy évet várnak a sötét szekrényekben, a nyáron gondosan elfüggönyözött terem hűvösében, hogy ismét meg legyenek határozva, hogy megint egy évre rendben legyenek a dolgok: *Chaetopterus variopedatus*, 109., és *Saduria entomon*. A feliratozatlan üvegekben féltve őrzik meg-megújított nevüket a fakószürke angyalokká kristályosodott egyedek. Az ablakokon a halvány piszokréteg megtöri kicsit a napsütést, csak a szélső asztalokra jut csorbítatlanul a ragyogás, ott lehet kinyitni ilyenkor, csakis ott, nyáron a függönyöket leeresztve kell tartani. És nehogy.

Szélről beszűrődik hát az utca zaja, fojtottan a kerten át, kis szobámból hallok az udvar neszeit, a soha nem látott fiatalembereket, akik tangóharmonikán kísérve magukat, énekeltek torkukszakadtából a mindenkori slágereket valahol odaát, a másik házban. A nyitott ablak párkányán, s alatta az alkalmasan szilárd fűtőtesten hajókat barkácsolt a kisfiú, nem világos még, hogy mi a különbség a véső és a csavarhúzó között, de mélyíteni lehet vele, bármi is. Homályosan megfogalmazódik egy szerszám szükségessége, hogy el lehessen simítani a girbegurbára marcangolt fedélzetet; *gyalu* – igen, már minden fel van találva. Máig sem tudom, milyen műfajba tartoznak a dalok, amiket anyu énekelt az udvar felé néző ablakban munkálkodó kisfiú mögött, s olykor a nagymamám is míg az ebéd készült, s a sütemények. A napfényre emlékszem csak, a fenyőfa, a faanyag illatára, s hogy *a réten áll kicsi szélmalom*, és *rip-ki-pi-kopi, rip-ki-pi-kopi, rip-ki-pi-kopi-kopp*. A molnárnét várta valaki még, és hogy *fent*. Alkalmatlan kis szerszámokkal, lassan készülnek a hajók, körben apró szögek sorakoznak, korlátnak, (egyforma darabokat kell kinthagyni belőlük, hogy egyenletes legyen) – éveken át szól az ének, árva a ház, nincs kacagás, és: messzire száll, mint a madár, az ifjúság. Zavarosan látszik a kishajó mögött, az udvarban azóta hatalmasra nőtt platán mögött, a napsütésben a bár, melyben – mindegyikben – isznak boldogan, s melyeket nem egy barbár báró fedezett fel – ez egy ősi bolt, – ebéd készül, ruhácska, vagy kép – anyu énekel, hegyek rajzolódnak elő, és finom mintázatú, apró csigák fölött játszik a víz a folyóparton, *Theodoxus danubialis*, 496/b. Valakik régen énekelték ezeket a dalokat, részletre fizettek kis Csepelükért, mely azonban *őnékik az örömet egybe adta, oly szép a hangja*. Valahonnan máshonnan szól a hang, anyu hangja, egy világból, ahol én nem éltem, homályos rémülettel tölt el, hogy volt ilyen világ, és bizonyossággal érzem, hogy lesz is újra. Megrendülten állok kis szobám ablakánál a nyári délelőtti csattogó napsütésében, ügyetlenül verem egymás mellé a szöveget, és időtlen félelem tölt el anyám éneke hallatán.

Fehér ruhás, okos szemű ember ül előttünk, pszichológus – később derül csak ki, hogy ügyfelek vagyunk, vizsgál valamit, paramétereket ismer, szempontokat, amiket mi nem; tudja, hogy mire kíváncsi, *mér*. Nem tudom, miért jöttünk ide a kisfiammal, csak amikor zokogva ébrednek a fülledt lakókocsiban, amikor még csak szürkül az éjszaka és még tapogatózva lehet csak kijutni valahogy, akkor fogom fel, hogy valami alkalmassági, megfelelőségi vizsgálat lehetett, amin álmomban megjelentünk. Vígán beszélgettünk a várószobában, vadul és megátalkodottan derűs voltam – erről nem szólt ugyan az álom, de nem lehetett másképp – mert olyasmit mérnek a fiamon, keresnek rajta és benne, kérnek számon és tartanak kíváncsnak, szükségesnek, amitől megkímélte az isten; hogy vágjon az esze, hogy nyelven legyen, talpraesett és praktikus, használható. Hogy hamar ismerje fel, mi készíthető a teknősbéka páncéljából, hogy azonnal a megfelelő téglát húzza ki az építményből, azt, aminek hiányától rommá lesz az egész perc alatt – ő pedig enni ad a teknősnek, és azon gondolkodik, hogy kik laknak a teszt-házikóban. És nem felel meg. Nem válik be, pedig be kell válnia, át kell hogy menjen a vizsgálaton, sikeresnek és alkalmasnak kell bizonyulnia, *fel kell, hogy vegyék*, nem tudom, hogy miért és hová.

Rugalmasan lépkedek az asztal felé, kézenfogva vezetem, úgy viselkedem, mint aki csak beugrott ide, mint aki csacsi formaságnak tartja az egészet, hiszen rátermett fiának épp csak hogy vér nem tapad már a kezéhez, hogy is volna egyáltalán méltó akár említésre is az efféle bosszantó bakafántoskodás, mint az ilyen vizsgálatok – és rettegek, hogy mi lesz, ha nem sikerül, hogy mi történik őbenne, ha kudarcra hoztam ide, hogyan bátortalanodik és keseredik el, és mi lesz azután. A rendelési idő vége felé járhat már amikor leülünk, a szakember hűvösen méricskéli a kisfiút. Kép kerül elő, krokodilok, teknősök és néhány madár, egy gyík valahol oldalt csigát eszik a kövek és haragoszöld növények között. Hogy melyik állat nem illik a többi közé, és miért. Napsütésesen mosolygok, nyugodtan és fesztelenül; mutatom, hogy már rögtön jön a válasz, játszom, hogy ha nem jönne, ha elmaradna, én lennék a legjobban meglepve, érthetetlen, bosszantó de jelentéktelen rövidzárlatnak készítem elő a hibás, vagy elmaradó megoldást, egyre hányavetibb, egyre magabiztosabb, majdhogynem nyegle vagyok; a csigát kellene kitalálni, az istenverte csigát, mert nem gerinces, a többi meg igen, mind.

Múlik az idő, felmérhetetlen belső birodalmában, korlátai mögött a kisfiú hallgat, és gondolkodik, nyilván gondolkodik. A pszichológus nem megy lépre, a rólam csorgó feneketlen derűn és fölényen úgy lát át, mint az üvegen, talán feszélyezi is, hogy ehhez az átlátszó és üres szerephez képest kell viselkednie, hogy egy ilyen hólyag fog neki végszavazni – istenem, milyen elege lehet az ilyenekből, meg a buta gyerekeikből. Mint a fénykép az előhívó oldatban, olyan lassan, és könnyörtelenül válik félreismerhetetlenné arcán a felém irányuló unott viszolygás, s a szánalom a kisfiú fölött, aki még mindig ugyanazzal a testtartással nézi a képet; csak én látom a vállain, meg a kezén, hogy szégyenkezik előttem, hogy gyötrődik, hogy *nekem* nem akar csalódást okozni, hogy erőlködik, hogy igyekszik és figyel. Apránként semmisülök meg az arckifejezések, magatartások és szerepek néma párbajában, s amikor a győztes tapintatosan hátratulja a székét, és kabátjáért nyúl – mozdulatában, tekintetében bosszús csettintés, hogy *ezért* aztán igazán kár volt ennyire erőszakosan, hogy még ma, hogy ilyen késő délután, és megkímélhettem volna ettől a bárgyú játszmatól; még a *szegény kis kölyök*-nyi

rutinos részvét is erőtlenebb a szokásosnál – akkor néz fel a kisfiú, és zavartan, bocsánatkérően a lassúsága, ügyetlensége miatt, szégyenkezve, kényszeredetten és bátortalanul-biztatóan mondja: *lassan összekalapáltam...* és aztán a megoldást, a helyeset, a csigáról – hogy gerinctelen. Valahogy kitapogatóztam a szűk lakókocsiból aztán a hűvös és néma tengerparti hajnalban megvártam, míg véget ér az álombeli zokogás.

Emys orbicularis

